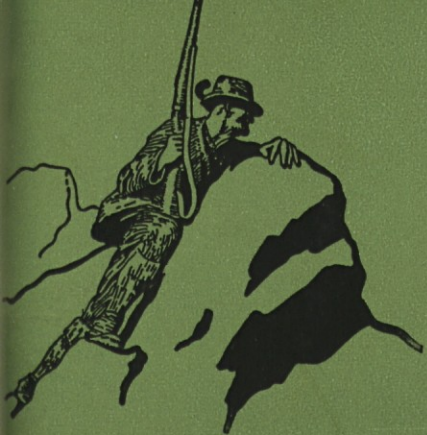

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije

December
1971

9

Poštnina plačana v gotovini.

MALI OGLASI

Ograje iz pocinkane ali plastificirane žice nabavite po ugodnih cenah pri ing. Lojze Kocmur, Podgorje 29, 63230 Šentjur pri Celju. O tem obvestite tudi svoje znanke!

Prodajam hanoveranskega krvosledca, starega 2 leti, telesna ocena odlično, na mednarodni razstavi v Ljubljani Prvak Slovenije. Jože Suhadolnik, Rakitna 32, 61352 Preserje.

Prodajam boroveljski karabin iz specialnega jekla z daljnogledom Zeiss Diavari, s povečavo $1\frac{1}{2}$ —6 × 36, kaliber 7 × 66 SE vom Hofe. Karabin je idealen za vso veliko divjad, z odlično zadetnostjo na velike daljave. Anton Štimec, Pirče 16, 61336 Vas — Fara pri Kočevju.

Prodajam kratkodlake ptičarje, dva psa in dve psički, stare po tri mesece. Ivan Petovar, Stanovno 27, 62259 Ivanjokovci.

Prodajam štiri kdl. istrske goniče, po 3 mesece stare. Starši odlični. Jože Benedičič, 64227 Selca nad Škofjo Loko (št. 96).

Prodajam boroveljski karabin iz specialnega jekla, s strelnim daljnogledom Zeiss Diavari, s povečavo $1\frac{1}{2}$ —6 × 36, kal. 7 × 66 SE vom Hofe. Karabin je idealen za vso veliko divjad in odlično zadeva na velike daljave. Jože Rački, Spodnji Rudnik, C. I. št. 5, 61000 Ljubljana.

Lovske družine, lovovodje, vodje gonjačev in drugi lovci! Izdelujem in popravljam **lovske rogove** za skupne love in lovske slavnosti. Rogovi so iz roževine, različnih velikosti in z glasom po izbiri. Material preskrbim sam, ali surovi rog, ki ga dobavi naročnik, obdelam po želji. Milan Udovč, Janežičeva 22, 63000 Celje.

Ugodno prodajam lovsko puško trocevko 16 × 16—360/8 × 57 R. Franc Somrak, Paderšičeva 16, 68000 Novo mesto.

Izgubil se je pes brak-jazbečar DIKS, jelenje rdeče barve. Kdor o njem kaj ve, naj proti nagradi sporoči na: Jože Križnik, gostilna, 63305 Vransko.

Prodajam nov teleobjektiv za Exakto ali Exo Orestegor 4/300 mm, idealen za fotografiranje divjadi. Cena po dogovoru. Janez Černač, Ljubljanska 11, 61330 Kočevje.

Izdelujem

lovske in vse druge
športne kroje,
originalne hubertuse,
lovske in navadne pelerine

Se priporoča

FRANJO KRALJIČ

specializirana krojaška delavnica

Ljubljana, Borštnikov trg 1

Tel. (061) 21-883

**Vaš
nezmotljivi kažipot
po domovini
in tujini je**

KOMPAS

JUGOSLAVIJA

Foto K. E.: Kuna se je spustila z drevesa. Njen kožuh je zrel in kunar bo ob prvem snegu šel na zlatico kakor za belico. Zlatica se na splošno razlikuje od belice po barvi dlake. Njena rumenkasta, a včasih tudi belkasta lisa na grlu se ne deli v dva kraka kakor pri belici. Zlatičine oči niso črne kakor beličine, ampak se ji temno modro blešče. Zlatica ima spodnjo stran šap poraščeno z dlako, belica ima gole mečice. Včasih pa sta si belica in zlatica tako podobni, da je možno povsem zanesljivo ugotoviti eno ali drugo edino po zobovju. Zadnje čase je poprečno na leto v Sloveniji uplenjenih le okoli 300 zlatih in nekaj manj belic, kar je skromno v primerjavi s plenom nekoč. Tudi kunam se oži življenjski prostor, zato bi bilo treba upoštevati svoječasni predlog Lovske zveze Slovenije, da naj bi kune čez pomlad in poletje zaščitili.

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije

LIV. letnik

št. 9

december-gruden 1971

Vsebina

Saša Vuga	Pred prvo knjigo Zlatorogove knjižnice	258
Ljuban Zadnik	Z razumnim odstrelom in zimskim krmljenjem si zagotovimo dober pomladanski stalež	260
Slavko Kovač	Še o razstavi v Budimpešti	263
Prof. dr. Jože Rant	O zimskem krmljenju divjadi	265
Gorazd Tomič	Lov in strelno orožje	268
Mirko Kumer	Prirastek in odstrel gamsov v odstotkih	271
Jože Janež	Besede iz groba	274
Janko Perat	Gore — kakor beli cvetovi — I., II.	276
Po lovskem svetu:	Enok — kunji pes — M. Š.	278
Jože Praprotnik	Kozolci (pesem)	278
Lovski oprtnik:	Krmljenje divjih prašičev — B. Krže	279
	Proti cianovodiku — za cianovodik — M. Slak,	
	J. Moškon	279
Vprašanja - odgovori:	Lovski pogreb	280
Mladi pišejo		281
Lovska organizacija:	Posnemajmo jih! — J. Klinar	282
Jubilanti:	Franjo Bulc — sedemdesetletnik	284
	Cene Kranjc — šestdesetletnik	284
Umrli:	Viktor Herfort	285
Lovska kinologija:	Mednarodna razstava psov v Umagu — Ing. M. C.	286
Lovsko izrazoslovje:	Divji prašiči po starosti — C. F.	287
Šaljive		288

»L O V C A« izdaja Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 9. Predsednik izdajateljskega sveta Tone Svetina, urednik in odgovorni urednik Francè Cvenkel. Vse gradivo za objavo pošiljajte Uredništvu »Lovca« Zupančičeva 9, 61001 Ljubljana, poštini predal 505, telefon 21-245 in 21-819. — Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Letni prispevek področnih lovskih zvez Lovski zvezi Slovenije, v katerem je vračunana tudi naročnina za »Lovca«, je po članu 48 din. Za člane družin, ki niso včlanjeni v področne zveze, in druge naročnike je letna naročnina 55 din; za inozemstvo 70 din; posamezna številka 4,50 din. — Cena malim oglašom za člane lov. organizacij, povezanih v LZ in LZS; do 15 besed 4 din, od 15 do 25 besed 5 din, od 25 do 35 besed 6 din; za vse druge dvojna cena. Male oglase je treba plačati hkrati z naročilom. — Žiro račun Lovske zveze Slovenije: 501-8-47/1. — Tiskala in klišaje izdelala Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Pred prvo knjigo Zlatorogove knjižnice

Saša Vuga, predsednik založniške komisije LZS

Kmalu bo minilo petdeset let, kar je slovenski lovski prosvetitelj za-beležil bolj jezo kakor zagre-njeno:

Pri pisanju razprave sem zasle-doval namen, da vsem onim lov-cem, ki še v temi tavajo, pa tudi tistim, ki sicer iščejo, pa radi po-manjkanja virov ali radi neznanja tujih jezikov ne pridejo do pra-vega cilja, predvsem pa onim mla-dim lovcem, ki imajo dobro in pošteno voljo, da postanejo pravi lovci, pokažem vire in smernice, koje vodijo do pravega lovstva. Razprave, kakor ta, se navadno ne pišejo v liste. Tako obsežna in tako važna tvarina je vsaj pri drugih narodih predmet posebno izdane knjige. Toda če bi pri nas izšla 200 do 300 strani broječa knjiga o lovski pravičnosti, bi se je po mojem mnenju niti 50 iz-tisov ne prodalo. Smo pač majhen narod. Izdaja posebne knjige je torej pri nas nemogoča.

Podobno stanje — povsem nor-malno za čase pred prvo vojno, malce čudno za leta med obema vojnama in docela čudaško za naš, povojni čas, ta suša na področju slovenske lovske strokovne lite-rature, se je vse bolj spreminjalo v coklo: coklo za lovca, ker je brez krivde ostajal pri šegah in navadah in ustnem izročilu v dneh, ko se je lovstvo doma in na tujem zganilo in uredilo na povsem drugačnih načelih. In v coklo za slovenskega pisca, za strokovnjaka, ki se je moral omejevati zgolj na sodelovanje, h kateremu ga je ljubeznivo vabilo uredništvo našega mesečnika.

Ampak revije, tako literarne kot strokovne, so zgolj polje za dokaj kratke pohode, za reševanje drob-njših, zaokroženih vprašanj, za odpiranje in kazanje na probleme, so mobilizator in dragocen orga-nizator društvenega življenja, so povezovalac, kronist, oznanjeval-ec. Prelitali bi petdeset let slo-venske lovske zgodovine in na-

brali bi si znanja na primer o balistiki za komaj skromen vstop v moderno zeleno bratovščino — naj takoj pripomnim, da drugod po svetu ni nič boljše, da boljše ne more biti in da sodi današ-nji Lovec v sam, zelo ozek vrh sodobne evropske lovske perio-dike.

Posamezni pionirji so orali v le-dino (Šušteršič, Lov, Lokar, Slo-var, Bevk, Vodič, Švi-gelj, Medved, Lavrič, Pes) — bili so to imenitni, pa osam-ljeni otoki, ki je mimo njih tako ali drugače plul slovenski lovski vsakdan. Manjkala je nepretrga-nost, manjkal program, ki šele zagotavlja plodovito in uspešno ter poglobljeno in široko delova-nje, s tem pa seveda tradicijo.

Tako se je iz dneva v dan bolj škripavo postavljalo nasprotje: imamo odlično sodobno organiza-cijo, naša bogata lovišča štejejo med najboljša v Evropi, obisku-jejo nas lovci iz marsikatero de-žele, nimamo pa vsemu temu primerne lovske založniškega delovanja (drug, boleč nespora-zum je stanje puškarstva pri nas, odkar so po prvi in po drugi vojni poniglavo usahnile obetavne kali, ki so jih zasejali koroški in domači puškarji v Kranju, s strokovno šolo ob puš-karni; starim, zanesljivim puškarjem — obrtnikom smo biro-kratsko zapirali delavnice, in tako je beračija puškarstva dandanes na Slovenskem popolna, po tem jalovem kupu pa se pretikajo šuš-marji vseh vrst — na škodo div-jadi, včasih lovcev, največ pa na sprid tako imenovane lovske kulture).

To stanje seveda ni moglo dlje trpeti. Zdajšnje vodstvo LZS se je greha lotilo z odločno smernico: čimprej poskrbeti za slovensko lov-sko strokovno literaturo, omogo-čiti domačim piscem nemoteno in celovito delovanje, zagotoviti slo-venskemu lovcu najboljše izpod domačih in tujih peres in postaviti

temelje za tradicijo, brez katere bomo še zmeraj pri šegah in na-vadah in pri diletantsko — ama-terških negovanjih priložnostnih vprašanj. Postavilo je založniško komisijo, poskrbelo za začetna finančna sredstva — in tako se je osnovala ZLATOROGOVA KNJIŽNICA, ki naj s svojimi knjigami zapolni zamujeno in pri-merno poskrbi za jutrišnji dan.

Knjižnica naj bi za začetek pošiljala na slovenski lovski trg dve knjigi na leto, sprva zgolj strokovna besedila in zlasti s pod-ročij, ki so bila doslej najbolj za-nemarjena ali pa so za naše lov-stvo nova (nova divjad). Komisija, ki skrbi za Zlatorogovo knjižnico, ima v svojem programu dvakrat podčrtano besedo najboljše. Relativnost je seveda tudi tukaj izjema za pravilo. Tu se bo po-stavilo tudi vprašanje, kaj je za koga najboljšo — vendar pa bo Zlatorogova knjižnica delovala z najbolj čisto vestjo in iskrenim prepričanjem. Kdor bo sodil, da je zmožen dati več, naj napiše (ali vsaj predlaga) boljše! Pa čeprav bi se ob isti temi zbralo troje besedil — nič škode, nasprotno! Založ-niška komisija bo s hvaležnostjo prisluhnila vsem željam in nasve-tom, vsem klicem po potrebi, vsem opozorilom na posebno imenitne publikacije v tujem tisku, in jih tudi brž in brez zadržkov uresni-čila. Kdorkoli med slovenskimi lovci bo voljan in sposoben za-krožiti 100—300 strani obsega-jočo knjigo, temu so vrata že od tega članka naprej na široko od-prta! Seveda ob pogoju, ki sem ga že poudaril: na lovčevi knjižni polici bodo morale stati samo dobre publikacije.

Žal bodo naklade nizke (za slo-venske knjigotrške razmere sicer kar visoke) — vse dotlej, dokler ne bo zavest našega lovca izter-jala obveznega odkupa vseh izdaj Zlatorogove knjižnice. Trdno sem prepričan, da bo skôro

Foto ing. I. Kalan: Med puško in fotoaparatom

do tega prišlo, zlasti spričo vedočnosti, ki jo kažejo novi rodovi, spričo meril, ki se pri izpitnih komisijah (hvalevredno) zaostrujejo, in spričo spoznanja, da je danes lov nekaj povsem drugega, kot je bil v romantičnih časih Jurčičevih Slemenic. Zato verjamem, da bodo lovci sami terjali obvezni odkup — saj bo tako mimo drugega (občutna pocenitev) odpadla tudi skrb, da bi se jim kakšna dragocena knjiga zaradi bliskovite razprodaje izmuznila iz rok in jim tako razdrla zbirko.

in še nekaj velja poudariti: takoj po novem letu naj lovske družine poskrbijo za funkcijo (ob upravnem odboru), ki naj bi ji za začetek rekli referent za lovsko literaturo. Ime ni poglavitno, pravšnje bo že praksa rodila, pomembno je to: družinski odbori naj določijo aktivnega, po možnosti mlajšega, razgledanega člana (ali kandidata) za zvezo z založniško komisijo LZS. Ta razširjevalec lepe slovenske lovske besede bo skrbel, da ne bo sestanka, občnega zbora, odprtja lovske koč, razvitja prapora, obdarovanje zaslužnih članov in tako naprej, ne da bi se pred lovci pojavile (na posebni stojnici) izdaje Zlatorogove knjižnice. Referent za lovsko literaturo bo — ob delovanju družinskega odbora — ena najbolj

pomembnih, žlahtnih, pa tudi zadoščenja polnih odgovornosti v naši lovski organizaciji.

In tako bosta v kratkem izšli dve prvi knjigi Zlatorogove knjižnice:

1. *Prva izdaja SLOVENSKEGA LOVSKEGA PRIROČNIKA, temeljno priročno delo, ki se bo z leti bogatilo in brez katerega ne bo mogel noben lovec, tako mlad, ki se bo šele učil, kot izkušen, ki bo primerjal znanje. Lepo opremljena knjiga šteje med sodelavci najboljša peresa iz našega zdajšnjega lovskega strokovnega pisanja.*

(Glej obvestilo na zadnji strani platnic te številke!)

2. *Knjiga z naslovom PO MOJIH LOVSKIH STEZAH, petdeset let slovenskega lovskega pisanja, v njej se očituje ne samo rast in razvoj organiziranega lovstva pri nas, ampak tudi čas in pota, ki je po njih usoda pehala našega človeka. Knjiga je delo stárorste slovenskih lovskih piscev, dolgotrajnega sodelavca in urednika Lovca, ing. Mirka Šušteršiča. Ilustriral jo je Jurij Mikuletič.*

V letu 1972 bodo izšle naslednje tri knjige:

3. **BALISTIKA** dr. ing. prof. Franceta Avčina
4. **GOSPODARJENJE Z DIVJADJO** ing. Antona Simoniča

5. **LOVČEVA ŽENA**, roman pisateljice Mertinsove.

Za naslednja leta je predviden takle začetni okvirni repertoar:

6. Mottel, MUFLON
7. Mikuletič, LOVSKI REVIR
8. Hansen-Ueckermann, DAMJEK
9. Szederjey, ZAJEC, FAZAN, JEREBICA
10. Churchill, STREL IZ GLADKE CEVI
11. Švigelj, MEDVED (popolna izdaja)
12. Snethlage, DIVJI PRAŠIČ
13. Cvenkel, SLOVENSKI LOVSKI SLOVAR
14. Behnke, GOJITEV IN LOV (koledarska razporeditev)
15. Lavrič, MOJ PES
16. N. N., JOSIP GORUP (monografija)
17. Mesesnel, LOV V SLIKARSTVU SKOZI STOLETJA
18. N. N., LOVSKI MOTIVI V NAŠI UMETNIŠKI FOTOGRAFIJI
19. Benhart, LOVSKI MOTIVI V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI
20. Barran, KOČE, PREŽE IN KRMIŠČA

Okvirni program bo načrtno doživljal spremembe, izločal slabše, sprejemal boljše, se bogatil. Pozorno, ponavljam, bo prisluhnil vsem nasvetom in dobre tudi uresničil. Hkrati bo Zlatorogova knjižnica delovala kot most med

slovenskimi lovskimi pisci in tujimi založbami (v teh dneh smo navezali prve stike s tujino), njim posredoval naše dobre dosežke, našemu lovstvu pa njihove. V Lovcu bo poseben prostor namenjen tiskom Zlatorogove knjižnice: tam bo faksimiliran zunanji videz knjige, povzetek vsebine in podatki, skratka, potrebni lovcu za sprotno informacijo. Naj ob koncu tega skopega poročila iz tako obsežnega gradiva povem, da so domače založbe pokazale posebno naklonjenost za sodelo-

vanje z Zlatorogovo knjižnico, da smo že šli v koprodukcije in da bo Zlatorogova knjižnica tudi tako znala upravičiti zaupanje, ki ga do nje zavzeto kažejo nekateri sodelavci in prijatelji slovenskega lovstva.

Nam vsem in tistim, ki bodo prišli za nami, pa bo v zadoščenje — v kotu s trofejami in s spomini — lovčeva polica, zvrhana z izbranimi knjigami. Dobra lovska literatura ne more namreč nikdar zastareti. Je kot žlahtno vino — s časom samo pridobi.

Z razumnim odstrelom in zimskim krmljenjem si zagotovimo dober pomladanski stalež

Ljuban Zadnik

Zadnja leta je bil stalež divjega zajca v stalnem upadanju, ne samo pri nas v Sloveniji, o čemer se razpravlja in išče vzrok. Za zajca moramo nekaj storiti, saj je to divjad, ki naseljuje vsa naša lovišča in pospešuje lovsko družabnost, kolektivnost ter tudi rekreacijo.

Če hočemo neko divjad gojiti, povečati stalež in s tem tudi povečati odstrel, moramo poznati njeno življenje, razplod, prehrano itd.

O zajcu vemo precej in zato o njem le nekaj osnovnih podatkov. Zajec se pravilno imenuje poljski zajec (*Lepus europaeus*), toda mi lovci ga kratko imenujemo »zajec«.

Po svojem zobovju spada zajec med glodavce in sta mu pri nas najbližja sorodnika planinski zajec in divji kunec.

Zajec je stepska žival, ki se je širila proti zahodu Evrope prirodno in še bolj s prenašanjem, z naseljevanjem. Danes ga je v Evropi naj-

več v rodovitni Panonski nižini, kjer so velike njivske površine z majhnimi spomladanskimi padavinami. Bogata zajčja lovišča so ob robu Panonske nižine, kamor spada tudi naše Pomurje in Dravsko polje. V Jugoslaviji so idealni pogoji za zajca na obdelanih področjih Slavonije, Posavine in Vojvodine. Kljub temu, da je zajec stepska ravninska žival, naseljuje vsa naša lovišča do 1200 m nadmorske višine.

Glede prehrane je zajec sorazmerno izbirljen, razen kadar mu grozi lakota v zimskih mesecih. Ogloda tudi mlada debela in veje jablan, vrh ter topolov in to tudi v času, ko ne trpi pomanjkanja druge hrane, ker so mu tvarine v lubju in ličju potrebne. Zajec je tipična nočna žival, saj prihaja iz kritja na pašo zvečer in se zgodaj jutraj vrača v lož.

Dorasti zajci so pri nas težki poprečno 4 kg, dosega pa tudi 5 kg. V južni Istri so zajci precej manjši,

saj poprečno ne dosegaajo treh kilogramov.

Kakor vsi glodavci je tudi zajec zelo ploden, vendar ima mnogo uničevalcev.

Prva paritev je sredi januarja in zajklja nosi 6 tednov. Normalno slede še dve ali tri paritve, zadnja konec julija ali redkeje v začetku avgusta. Navadno zajklja povrže 2 do 4 mladiče, redko pet, ki pridejo na svet že odlakani in tudi že vidijo; za razliko od kuncev, ki so goli in tudi še ne vidijo. Rastejo sorazmerno hitro, ob rojstvu ima mladiček 120 do 140 g in svojo težo že v enem tednu podvoji.

Mladiči so v drugem letu spolno zreli. O tem, da imajo mlade zajklje prvega, marčevskega legla še isto jesen mladiče, pripovedujejo; dognano to ni, toda izjeme so možne.

Po Riecku se 75 % zajkelj štirikrat letno pari, 25 % pa trikrat. Po njegovih opažanjih povrže zajklja vsakokrat 2—3 mladiče, ali letno poprečno vsaka zajklja 8,7 mladičev. Na končni jesenski prirastek pa vplivajo vremenske razmere, zdravstveno stanje zajcev in število sovražnikov. V okolici Ljubljane so prirastki od leta do leta zelo različni. Včasih se pomladanski stalež do jeseni podvoji, včasih pa ni dobenega prirastka. Največji sovražnik zajcev, posebno mladih, je mokrota, ki nam lahko popolnoma uniči marčevske in majske mladiče. Zajca praktično preganja vse in to dlakasti mesojedi od volka do podlasice, nič manj škodljivi pa niso pernatí mesojedi. Ne smemo prezreti velike škode, ki jo povzročajo na mladih zajčjih vrane in srake. Po naših loviščih so to največji zajčji škodljivci. Zajca ščiti le varovalna barva in starejšega beg, drugače se braniti ne more.

Mokrota poseže tudi v zdravstveno stanje starejših zajcev, ker pospešuje razvoj raznih črevesnih in želodčnih zajedavcev. Statistično je pri 40 % poginulih zajcih ugo-

tovljeno, da nastopi smrt zaradi notranjih zajedavcev.

Ugotovili so, da je v leglih spolno razmerje 1:1 ali celo v korist samic. Pozneje se v lovišču to razmerje spremeni, saj je tudi ugotovljen večji pogin samic kot samcev.

Vojvodina danes nima zajcev, včasih pa tamkaj na krožnem lovu ni bil redek enodnevni plen 500 do 600 zajcev. Vojvodinci so na veliko izvažali zajce v spolnem razmerju 1 samec : 2 samici in so lovišča osiromašili. Redka so lovišča s spolnim razmerjem zajcev 1:1, navadno je to razmerje veliko slabše na škodo samic. V naših loviščih ne smemo računati na boljše razmerje kakor 2 samca : 1 samica. Tako je prirastek le 0,5 do 1,5 na pomladanski stalež. To je porazno majhen prirastek, če je plodnost (po Riecku) 8,7 mladiča na zajko.

Če računamo 8 mladičev na zajko, je pri spolnem razmerju 2:1 prirastek 2,67 na pomladanski stalež (če bi vsi mladiči ostali živi). Od osmih mladičev pa najmanj tri poberejo neugodne vremenske razmere, dva razni škodljivci in tako ostanejo za jesen le trije, torej je prirastek le 1,0 na pomladanski stalež. Letošnje izredno toplo in suho vreme nam je mogoče dalo prirastek 1,2 do 1,5, kar je izredno ugodno, saj tudi ni bil zabeležen pogin starejših zajcev.

Pridemo do vprašanja, kaj lahko lovci naredimo, da bi se zajčji stalež povečal. Priznati moramo, da doslej za zajce nismo storili drugega, ko da smo jih za drag denar kupovali v Vojvodini ali na Češkem. Tudi to ni bil zavržen denar, kajti osvežitev krvi je vse-kakor dobra in uspeh se pokaže šele v teku let.

Letos, ko je po poročilih razmeh-roma dober zajčji prirastek, je torej izredna priložnost, da za zajca nekaj storimo, kar bi se poznalo tudi v slabih letih.

Lovske družine ljubljanske okolice

Foto V. Dvoršek: Srečanje na stojišču

so sprejele obveze za povečanje zajčjega staleža in dobro bi bilo, če bi te postale obvezne za vso Slovenijo. Osnovne naloge so:

Sistematično uničevanje škodljivcev, posebno vran in srak spomladi ter potepuških mačk in psov. Prav ti škodljivci narede na zajcih več škode kakor zmeren stalež lisic. Akcija za uničevanje

vran in srak pa mora biti široka, ker je le tako uspešna.

Zajci imajo premalo izdatno zimsko prehrano. Na njivah je nekoč marsikaj ostalo, dokler je bila mala kmečka obdelava. Danes z jesenjo izgine s polj vse, zlasti z velikih monokulturnih površin. Zimsko hrano moramo torej nadoknaditi.

Možnosti dopolnilne zimske prehrane so različne in se morajo prilagoditi značaju in potrebi lovišča. Detelja, fižolovina in otava so osnovna dopolnilna prehrana tako za zajce kakor za srnjad. Senu se izogibajmo, ker ni dobro za srnjad. Zajčje krmišče je enostavno. Krmo pritrdimo k deblu smrekice s čim gostejšimi vejami, ob robu gozda. Najboljše pa je krmišče z nepropustno streho, v gozdu ali na polju.

Sekanje topolovih, vrbovih in akacijevih vej je koristno. Zajci jih bodo glodali in ne bodo silili k jablanam v bližino naselij, kjer nanje preže razni ljubitelji zajčjega mesa.

Korak naprej od navedene dodatne prehrane so krmne njive, kjer smo maja ali junija posadili krmni ohrovt. Z dobro obdelavo in gnojenjem zraste ohrovt v višino enega metra. Do pozne jeseni mora biti njiva zavarovana pred srnjadjo; do takrat naj si divjad najde hrano drugje. Ko njivo odgradimo, bo večino listov pojedla srnjad, toda ostala bodo stebela, katera bodo zajci glodali vso zimo in jih tudi izkopavali izpod snega. Mogoče bo kdo rekel, saj zajci ne poginjajo od lakote, torej jim dopolnilna zimska prehrana ni potrebna. Za samo življenje jim res ni potrebna dopolnilna prehrana, razen v izredno hudi zimi, toda z dodatno prehrano bodo krepkejši, odpornejši. Krepka zajklja bo gotovo imela boljše mladiče kakor ona, ki se je breja s težavo pretolkla skozi januarско in februarско zimo.

Najcenejši način gojitve so zajčji rezervati. Navadno se pri tem greši, ker odredimo za rezervat predel, kjer zajcev ni. Rezervat mora imeti za to divjad najboljše pogoje, ker ima le tako svoj smisel in bo dosežen namen. Na nekaj let rezervat lahko menjamo, toda obsegati mora najmanj 100 ha. Tudi tri-, štiriletno kolobarjenje ima

svoj dober vpliv. Kolobarjenje je, če je npr. četrtna lovišča zaprta za lov na zajca 4 leta, nato zapremo drugo četrtno in tako naprej. Seveda je kolobarjenje možno v lovišču, kjer imajo vsi revirji enake prirodne pogoje.

Tudi puška uničuje zajca in pred tem ne zatismo očesa. Ni odločujoče število odstreljenih zajcev, ki jih pobereмо kot lovino, temveč ogromno število zastreljenih zajcev. Nekoč so streljali zajce s šibrami 4,5 mm, danes smo šli v skrajnost in streljamo nanje tudi s šibrami 2,5 mm. A vedeti moramo, da je tudi dvanajstica v trebušni ali prsni votlini smrtna, toda šele čez nekaj dni.

Eden izmed važnih ukrepov je zmanjšanje odstrela. Občni zbor Lovski zveze Slovenije je sprejel sklep, da se lovna doba na zajca skrajša za en mesec. Letos naj bi se zmanjšal odstrel za 25 % od poprečnega odstrela zadnjih let. Nekje bo potrebno še bolj zmanjšati odstrel, celo za 50 %, medtem ko popolna zopora ne bi bila umestna. To nam dokazujejo vojna leta, ko ni bilo lova in tudi zajcev ne. Prizadeta bi bila tudi vadba psov goničev, če ne bi bilo nekaj let brakad.

O odstrelu po spolu in starosti pa bi pri nas težko vodili evidenco, ker smelo trdim, da mladega zajca od starega ne loči 80 % lovcev in nič manjši procent ne bi bil pri razločevanju zajcev po spolu.

Rieckovi večletni pregledi lovine so dali tele rezultate:

62 % zajcev mlajših kot eno leto, 22 % zajcev starih eno leto, 16 % starejših zajcev.

Na podlagi teh dognanj tudi sklepa, da je prirastek odličen, kadar pade 70 % mladih zajcev, prav dober, če jih pade 60 % in slab, kadar jih pade izpod 50 %. Rieck tudi trdi, da je pri odličnem prirastku možen odstrel treh četrтин jesenskega staleža, pri normalnem prirastku pa polovica jesenskega staleža.

Pojavi se načelno vprašanje, ali je pomladanski stalež pri nas zadosten. Verjetno je v vseh loviščih premajhen, medtem ko razni plani in evidence izkazujejo dober stalež. Pred leti so bile številke na papirju porazne, saj je bil npr. izkazan stalež spomladi 160, predviden odstrel 100, izvršen pa le 30! Nekaj tu ni bilo v redu — po mojem zajcev ni bilo 160, temveč le 80.

Sedaj imamo vse možnosti, da zajčji stalež povečamo. S pametnim odstrelom si bomo zagotovili za drugo leto dober pomladanski stalež. Za slaba leta je treba varčevati takrat, ko imamo.

Ko smo kupovali drage zajce na Češkem, smo bili širokosrčni, bomo tudi v bodoče in žrtvujemo za zajce kak dinar. Ne bo se popravil samo stalež, temveč tudi kvaliteta, to je teža, plodnost in zdravstveno stanje te divjadi.

Še o razstavi v Budimpešti

Slavko Kovač

Težko je urediti vse vtise in dati dokončno sodbo o svetovni lovski razstavi v Budimpešti, o tej edinstveni prireditvi. Resen obiskovalec pa bi rabil več dni, da bi si razstavo temeljiteje ogledal.

Nedvomno sta madžarska država ter njena lovska organizacija vložili v prireditev ogromno sredstev in dela. S spretno reklamo po vsem svetu sta si zagotovili tudi širok krog sodelujočih držav in velik obisk. Na razstavi je sodelovalo: 20 evropskih, 8 afriških, 4 azijske in 3 južnoameriške države, skupno 35 dežel. (Lovske trofeje pa je razstavilo 28 držav — »Lovec«, št. 8/71, stran 230.) Takšne udeležbe ni imela še nobena mednarodna lovska razstava.

Razstava naj bi imela težišče na gojitvi divjadi, ki postaja vse bolj o rednji problem lovstva po vsem svetu. Žal je tej zamisli sledilo le malo držav. Sodelujoče lahko delimo v dva dela, na one, ki kljub visoki industrializaciji skrbno bde nad svojo favno in floro in na vsakem koraku rešujejo probleme, kako ohranjati divjad kot del žive narave, in one, ki tega problema še nimajo in zajemajo še »s polnega« ali pa se problemov ohranitve narave še ne zavedajo v polni meri.

Izvrstno je npr. prikazala vlogo lova in lovske organizacije pri gojitvi divjadi in ohranjanju ravnotežja v naravi Zahodna Nemčija. Nazorno je bilo prikazano, kako lovci v gosto naseljeni industrijski državi skrbijo za divjad in ohranitev naravnega okolja sploh. Razni znanstveni izsledki lovskega inštituta iz Göttingena ter praktični napotki iz »učnih vzornih lovišč«, ki jih imajo skoraj vse njihove deželne lovske zveze, so nudili snov, ki bi jo vesten obiskovalec lahko proučeval ves dan.

Za tiste, ki jim je trofeja končni in edini cilj lova, so bili prava paša madžarski, češki, poljski, romunski, vzhodno-nemški in tudi

jugoslovanski paviljon. Vse seveda pod glavnim geslom — »devizni lovski turizem«. Krivico bi delal Madžarom, če ne bi omenil njihovega stranskega paviljona, kjer so dobro pokazali svoje vzorno lovsko gospodarstvo, brez

katerega seveda ne bi bilo njihovih kapitalnih trofej. Omenim naj, da Madžari svojih vrhunskih trofej tujim lovcem upleniteljem ne pustijo izvoziti. Trofeje dajo v nacionalni muzej, uplenitelj pa dobi veren odlitek.

Poleg kapitalnih trofej so Madžari prikazali tudi gojitev divjadi

V britanskem paviljonu — fosilno rogovje izumrlega irskega orjaškega jelena, ki je imel na Irskem svoje zadnje pribežališče do konca starejše kamene dobe

Najbolj pust in brez osnovne ideje je bil jugoslovanski paviljon. Našo pestro naravo od Triglava do Djevdjelije ter delo naših lovskih organizacij smo predstavili z zbirko močnih trofej, z zoogeografsko karto, nekaj lovskimi puškami iz zavodov Crvene zastave (ki jih lovci na domačem trgu ne

vidimo) ter s koticom z nekaj skromnimi dermoplastičnimi preparati in nekaj gumijastimi racami, ki naj bi verjetno predstavljale bogastvo naše vodne favne. Motilo je tudi, da je bilo nekaj trofej zelo slabo odrezanih in prepariranih. Za tiste, ki so jim važne točke, je bilo boleče, da nimamo

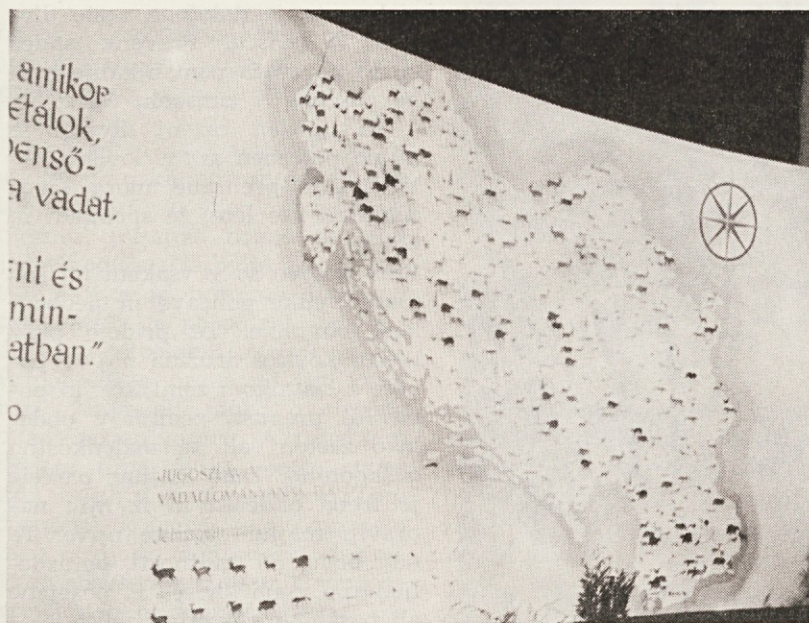
Jugoslovanski oddelek v častni dvorani narodov

več jelena svetovnega prvaka. Dejstvo je, da nam je tega svetovnega prvaka naklonilo naključje, da je ta jelen preživel vojno viхро in bil uplenjen kmalu po vojni. Če ocenjujemo sedanjo kvaliteto naše jelenjadi po razstavljenih trofejah, lahko samo ugotovimo, da padajo odlično zasnovani, premladi jeleni. Ti jeleni bi morali doseči vsaj 10—12 let, potem bi pa lahko konkurirali trofejam iz madžarskih in romunskih lovišč. Merjaščevi čekani, ki so prejeli svetovno prvaštvo, so bili le skromen obliž za »rekorderje«.

Razred zase sta bila paviljona Sovjetske zveze in Mongolije. Prikazala sta izredno bogastvo svojih prostranih dežel, o katerih se nam Evropejcem še sanjalo ni. Zahodnoevropske dežele seveda niso mogle konkurirati vzhodu v kvaliteti trofej. Kljub temu je Anglija presenetila z izredno močnimi trofejami srnjakov, zanimivi pa so bili tudi njihovi prikazi zelo dognane umetne zreje fazanov in jerebic ter problemi zaščite narave v močno industrijskem okolju. Avstrija in Švica sta prikazali izredne zbirke močnih gamsjih trofej, Španija zelo dobre kozoroge, Švedska pa srnjake in lose. Dežele, ki imajo pičel stalež divjadi, kot npr. Italija, Francija, Belgija, so se spretno izognile temu dejstvu in prikazale dragocene starinske lovske umetnine, lovske pripomočke in opremo ter lovsko orožje. Tudi to je bilo zanimivo, bolj razveseljivo pa bi bilo, če bi prikazale, kaj so storile za ohranitev divjadi oz. narave in seveda ptic pevk, ki so zaradi načina lova v teh deželah resno ogrožene.

Pestri afriški paviljoni so bili aranžirani z idejo »vabljeni na safari!« Mnoge bi veliko bolj zanimala razširjenost in organizacija nacionalnih parkov, zaščita ogroženih vrst divjadi itd. Za obi-

Zoološka karta Jugoslavije v Budimpešti (Slike v članku B. Krže in R. Pogorelec)

skovalce nelovce so bile silno privlačne tudi majhne obore z več vrstami žive divjadi, tudi iz Azije in Afrike.

Prireditelj je popestril razstavo še z nekaterimi drugimi mednarodnimi prireditvami in sicer s posebno razstavo umetniških del,

s festivalom lovskih filmov, z razstavo lovske fotografije, razstavo lovskih knjig, mednarodno filatelistično razstavo znamk z lovsko tematiko ter z več kinološkimi prireditvami. Med temi so bile najzanimivejše: razstava psov na razstavišču z udeležbo ca. 4000

psov raznih pasem, mednarodna tekma psov krvosledcev in mednarodna tekma psov ptičarjev in jamarjev. Redek srečnejš, ki sta mu čas in denarnica dopuščala, da si je vse to ogledal.

Ob koncu se vprašamo, ali je svetovna lovska razstava prikazala dejansko stanje lovsstva v svetu. Prav gotovo! Pokazala pa je tudi na bolečo točko, da se še premalo zavedamo naše osnovne naloge ohranjanja narave in divjadi v industrijskem okolju. Vse preveč je bilo razstavljenih trofej in nelovec je pri ogledu večine paviljonov dobil napačen vtis o vlogi lova in lovca v naravi.

Kljub mnogim drobnim organizacijskim spodrsrljajem, kot so bili skromni napisi v paviljonih, napovedovanje izključno v madžarskem jeziku, pomanjkanje katalogov in značk, premajhno število okrepčevalnic, skromne možnosti nakupa spominkov itd., je treba dati organizatorjem te ogromne prireditve vse priznanje. Kdorkoli pa bo organiziral bodočo svetovno lovsko razstavo, bo moral paziti, da ji bo dal enoten idejni koncept, ki se mora bistveno razlikovati od koncepta dosedanjih svetovnih lovskih razstav.

O zimskem krmljenju divjadi

Prof. dr. Jože Rant

Lanska lepa jesen nas je lovce kar malo uspavala. Veselili smo se lepih jesenskih dni, prepričani, da je divjad za zimo s hrano zadostno preskrbljena.

Gosposka in zima pa nikoli ne prizaneseta, pravi ljudski rek, ki se je tudi v pretekli zimi uresničil. V novoletnih praznikih nam je zima nasula dokaj snega, ravno prav za zimski šport, preveč pa

za nas lovce oziroma za divjad. Sicer vse družine niso pričele pravočasno krmiti, vendar pa je večina naših lovcev tako prežeta z zavestjo lovske dolžnosti, da že v zgodnji jeseni pripravi krmišča in jih zalaga s hrano. Nekateri družine so tudi ulovile kar lepo število jerebic in fazanov ter jih v domačih voljerah skrbno hranile in čvale. Trdim, da je za

malo divjad v Sloveniji razmeroma dobro poskrbljeno. Slabše pa je, vsaj tako menim, s prehrano srnjadi in jelenjadi. Skušal bom prikazati sodobno prehranjevanje te lepe divjadi v zimskem času.

Poglavitna skrb današnjega lovca mora biti tako urejeno lovišče, da se v njem divjad kar najbolje počuti.

Kaj divjad najbolj potrebuje?

1. Skozi vse leto naj ima zadosti primerne hrane, torej take, ki njenemu ustroju najbolj godi.
2. Primerne hrane naj ne zmanjka tudi v zimskem času.
3. Zelo važno je, kolikšno je šte-

Takle način krmljenja naj bo izjemen, upravičen edino pod zelo gosto krošnjo iglavca. Mokra krma se namreč hitro pokvari in škoduje divjadi. (Obe foto F. Cvenkel)

Sneg okrog krmišč — še posebno jerebičjih in fazanjih — je treba odmetati

vilčno stanje določene vrste divjadi v lovišču. Prevelik stalež lahko povzroča pomanjkanje hrane posebno v zimskem času.

4. Za ugoden razvoj divjadi je nujno potreben mir v lovišču.

Vprašanje prehrane mora lovca zanimati vse leto, že spomladi in poleti.

Prav gotovo so v vsakem lovišču razne velike goličave in neobdelane površine. Te pridejo prav lovcu. Lovska družina naj se poveže z lastnikom zemljišča, ki ponavadi prepusti zemljo v obdelavo zastonj ali za malenkostno odškodnino. Take majhne parcele je treba obdelati in iz njih napraviti majhne krmne njive. Te naj bodo po možnosti porazdeljene po vsem lovišču in posejane ali posajene z raznimi zelišči.

Divjad ima predvsem rada: vse vrste pese, ohrovt vseh vrst, korenje, kolerabo, repo, zelje, topinambur, lupino, ogrščico, repico in koruzo. Zelo priporočljivo je nasaditi na majhnih goličavah in ob gozdnih poteh razna grmičevja, ki dajejo v jeseni raznovrstne jagode, divje sadje, jerebiko, bezeg, divji kostanj in podobno. Grmičje pa ne nudi samo hrane, temveč tudi varščino.

Njivice in druge nasade je treba preko poletja ograditi, da divjad že pred zimo ne pobere vseh sadov. Zelo priporočljiva hrana za divjad so ostanki prešanega sadja. Sadjarji, ki prešajo sadje za mošt, ostanke (preše) navadno zavržejo, ki so pa za prehrano divjadi velikega pomena. Divjad ne jemlje rada ostankov prešanega sadja samo jeseni in pozimi, temveč tudi spomladi in poleti. V gozdu na primernem kraju, plitvo odkopljemo površino 4×4 m, jo posujemo z ostanki prešanega sadja in jih pokrijemo narahlo s prstjo. Srnjad bo rada odkopavala sadne ostanke, nekaj pa jih bo ostalo gotovo na njivici še preko zime za pomlad. Sadne pečke poženejo poganjke, ki jih srnjad preko leta zelo rada

objeda. Zelo tečna hrana za divjad (fazan, srna, jelen in divji prašič) v tej dobi sta divji kostanj in želod.

Ne svetujem uskladiščiti kostanja ali želoda v kletnih ali drugih zatohlih prostorih, kjer začne kmalu plesniti, plesniva hrana pa divjadi škoduje. Najbolje je, da kostanj ali želod hranimo doma na prostem in ga po potrebi od časa do časa potresemo okoli krmišča. Priporočljiva hrana so tudi vejniki. Maja ali junija porežemo mlade poganjke dreves, z mehkim listjem (lipa, leska, jesen, vrba itd.), in jih v senci posušimo. Tudi posušena kopriva je v zimskem času srnjadi dobrodošla hrana. Tako posušene vejnike devamo na krmišča in na križišča stečin.

Danes po svetu zelo priporočajo za divjad pozimi silažno hrano. Preprost silos v gozdu je zelo enostaven in poceni. Izkopljemo jamo primernih dimenzij, npr. $1 \times 1 \times 2$ m. Dno naj bo nekoliko nagnjeno, da se lahko tekočina, ki pri siliranju nastaja, odceja. Stene silosa in dno obložimo s polivinilom. Na najnižjem mestu dna naj bo majhna odprtina, da tekočina lahko odteka. Silos napolnimo s silažno hrano in jo dobro stlačimo ter maso prekrijemo s polivinilom. Nato silos pokrijemo s tanko plastjo zemlje in z nekaj vejami. Vse skupaj obtežimo s primerno težkimi kamni. Vsa procedura je podobna pripravi kislega zelja. Po 6 tednih je hrana zrela za krmljenje.

Kaj vse denemo v silos? Vso tečno zeleno hrano: travo, deteljo, narezano silažno koruzo, peso, repo, korenje, lupino, sadje, kostanj, želod itd. Divjad zelo hitro odkrije silose, ki naj bodo razmeščeni po več krajih v lovišču. Pozimi silažno hrano od časa do časa raztresemo na krmišča.

Namesto silosov so v lovišču tudi priporočljive majhne zasipnice. Skopljemo primerno dolgo, ne preširoko in ne pregloboko jamo

Fazani na zasilnem krmišču v lovišču LD Rogaševci (Foto Š. Lanjšček)

ter jo napolnimo s peso, kolerabo, korenjem, repo itd. Vse skupaj pokrijemo s slamo ali vejami in na rahlo s prstjo. Divjad zasipnico zelo hitro odkrije in se posluži hrane.

Temu nekateri lovci oporekajo, češ da zmrznjena hrana divjadi škoduje, kar pa ni res. To najbolj vidimo v pozni jeseni, ko že zmrzuje in je ostalo na poljih še nekaj poljskih pridelkov, ki se jih divjad nadvse rada poslužuje. Sočna sveža hrana je najbolj tečna in zato vedno priporočljiva. Divjad, ki se preko zime hrani

samo s suho hrano, pogine, če nima možnosti priti do pitne vode.

Naj mi naši lovci oprostite, da sem posvetil nekaj vrstic sodobnemu krmljenju divjadi, kot ga danes uvajajo v Nemčiji, Avstriji, na Češkem in drugod. Ker se tamkajšnji lovski krogi zelo ugodno izražajo o silažni hrani, bi kazalo tudi pri nas uvesti to zvrst prehrane. Sicer so pa v nekaterih naših loviščih že začeli s silosi za divjad. V splošno korist bi bilo, če bi lovci preko našega glasila poročali o uspehih.

Primeren tip krmišča za jelenjad in srnjad (Foto V. Pleničar)

Lov in strelno orožje

Gorazd Tomič

Zgodovinski viri pričajo, da so se ljudje že v pradavnini ukvarjali z lovom. Lov z golimi rokami ali s primitivnim orožjem ter s pastmi je imel poleg zbiranja užitnih plodov in ribolova najpomembnejšo vlogo v pračlovekovem življenju. Dajal mu je hrano, potrebno za obstoj, kože za oblačila, kosti pa za izdelavo orodja in orožja. Lov je predstavljal večji del človekovega udejstvovanja.

Šele deset tisoč let pred našim štejem sta se v Zahodni Aziji pojavila poljedelstvo in živinoreja, s tem pa se tudi začenja obdobje civilizacije. V naslednjih tisočletjih sta ti dve panogi izpodrinili lov kot osnovni način človekovega preživljanja.

Do XIV. stoletja je bilo edino lovčevo orožje kopje, lok s puščico, lokostrel in razne vrste pasti. Na ta način je dokaj uspešno lovil celo največje in najnevarnejše živali, za kar je bilo treba mnogo poguma ter iznajdljivosti.

Kaj pa strelno orožje? Njegov razvoj je omogočila iznajdba smodnika, ki so ga v Indiji in na Kitajskem poznali že v starem veku, v Evropi pa so ga ponovno odkrili na koncu XIII. stoletja. Legenda nam pove, da je navaden črni smodnik prvi opisal in izdelal Anglež Roger Bacon, njegov sodobnik Nemec Berthold Schwartz pa ga je uporabil za pogon izstrelkov in tako postavil temelje za razvoj strelnega orožja. Na žalost pa se je do danes ohranilo le malo podatkov o prvih »puškah«. Taka puška je bila zelo enostavna: na okorno kopito je bila pritrjena masivna bronasta cev velikega kalibra (20 do 37 mm). Orožje so polnili od spredaj, sprožili pa z gorečim stenjem, ki ga je strelec pritaknil k luknjici v zadnjem delu cevi in tako vžgal smodnik. Vsak zadetek s tako puško ali pištolo je bil zgolj slučajen, zato je v vojne ter lovske namene služilo še naprej hladno orožje in sicer izpopolnjeni lokostrel ter ve-

liki lok z dometom do 350 metrov. V XV. stoletju so primitivne puške opremili s sprožilnim mehanizmom — preprostim vzvodom, na katerega je bil pritrjen goreči stenj. Strelec je prijel puško z obema rokama, pomeril po cevi na cilj in pritisnil na sprožilec. Goreči stenj se je dotaknil luknjice na zadnjem delu cevi in tako vžgal smodnik. Sledil je silen pok z oblakom dima in s krepkim udarcem kopita ob strelčevo ramo, domet izstrelka — težke svinčenke — pa je bil le nekaj 100 metrov. Druge slabosti so bile: nenatančnost, počasno polnjenje skozi cev od spredaj, občutljivost smodnika za vlago, potreba po zunanjem viru ognja itd.

V XVI. stoletju je prišlo do bistvene izboljšave — izuma kolesnega vžigalnega mehanizma. Ta je imel vrtljivo kolesce z nazobčanim obodom, ob katerega so posebne čeljusti pritiskale košček kremenca. S pritiskom na sprožilec se je kolesce sprostilo in močna vzmet ga je hitro zavrtela, tako da se je ob kremenu ukresal snop isker in skozi luknjico v cevi vžgal smodnik. Kremenjače so bile že bolj priročne in zanesljive, vendar do široke uporabe vseeno ni prišlo. Vzrok za to je bila komplicirana izdelava in torej visoka cena. V muzejih ali na umetniških slikah pa si vseeno lahko ogledamo čudovito okrašene srednjeveške pištrole in puške, ki so jih uporabljali predvsem plemiči za lov in vojskovanje.

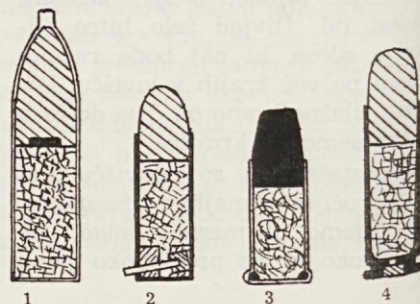
Tedanji puškariji so neutrudno delali ter izpopolnjevali strelno orožje in v XVII. stoletju odkrili nov način za sproženje oziroma vžig smodnika. Ta mehanizem je imel kremen pritrjen na gibljiv vzvod zaskočno kladivce, ki ga je vzmet potiskala naprej in ga je strelec pred vsakim strelom ročno napel. Kompliciranega kolesca ni bilo več, ampak je kremen enostavno udaril ob poševno nazob-

čano ploskev in iskre so vžgale smodnik. Še vedno pa so bile puške občutljive za mokroto, polnile so se od spredaj in to tako, da je strelec najprej vsul v cev merico črnega smodnika, nato vložil papirnati čep in svinčenko ter nato oboje s palico — basalnikom potisnil v dno cevi. Potrebno je bilo še napeti kladivce, vsuti malo smodnika v vžigalni mehanizem in puška je bila končno pripravljena na strel.

Revolucijo v puškarstvu pa pomeni odkritje na udarec občutljivih kemičnih spojin — fulminatov. Kemiki so jih spoznali že konec XVIII. stoletja, 1807. leta pa je škotski duhovnik Alexander Forsyth izdelal na tej podlagi prvi vžigalni mehanizem brez kremenca. Za ilustracijo naj povem, da je živoreblov fulminat tako občutljiv na udarec, da eksplozira, če pade nanj dvokilogramska utež iz višine štirih centimetrov. To lastnost je najbolj praktično uporabil Američan Joshua Shaw in leta 1814 izdelal prve vžigalne kapice, skoraj enake današnjim. Mnogo starih kremenjač so priredili za vžiganje s kavicami, hkrati pa se je proizvodnja orožja

Naboji:

1. Naboj s smodnikom in izstrelkom v papirnati vrečki; netilka je spodnji del naboja, zato mora biti udarna igla zelo dolga.
2. Lefauchaux-ejev naboj: v kovinskem tulcu je netilka spodaj s palčico, ki moli iz tulca in po kateri udari kladivce.
3. Flobert-ov naboj z robnim vžigom; netilna snov je na dnu tulca.
4. Sodoben naboj s centralnim vžigom.

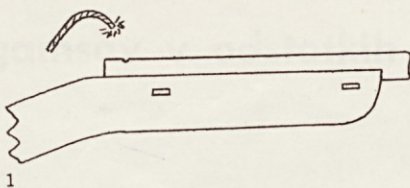

pocenila in govorimo lahko že o popolni uveljavitvi strelnega orožja v vojaške in lovske namene. Večjo natančnost streljanja so dosegli z vrezovanjem žlebov v cevi (risane cevi), uhajanje smodnikovih plinov med cevjo in kroglo ob strelu so zmanjšali s posebnim oblikovanjem svinčenke. Za izdelavo cevi so uporabili jeklo in izboljšali so tudi smodnik.

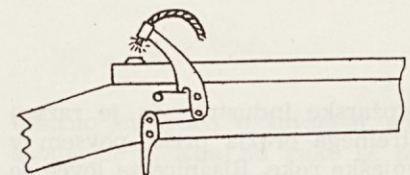
Ves ta napredek je spodbujal konstruktorje, da bi odpravili še bistveno slabost tedanjega orožja — to je počasnost streljanja zaradi zamudnega polnjenja skozi ustje cevi. Že v XVII. stoletju so zato izdelovali večcevne pištole (do 12 cevi) in puške (do 6 cevi), vendar so bila ta hitrostrelna orožja prevelika in pretežka. Predvsem je bilo naporno ter nevarno potiskati svinčenke skozi risano cev. Puškarji so v XVIII. stoletju pričeli izdelovati puške s polnjenjem od zadnjega konca cevi, imenovane »ostraguše« (sh), zadnjače. V prvih letih XIX. stoletja so pričeli uporabljati za streljanje z zadnjačami smodnik v papirnatih vrečkah, nato pa papirnate naboje, ki so združevali smodnik in svinčenko, medtem ko se je netilka vložila ločeno. Izurjen strelec je postrelil štiri do šest nabojev na minuto.

Vojaške puške so seveda izdelovali tudi v bolj elegantnih izvedbah za športno in lovsko uporabo — vendar le kot risanice. Šibre-nice — tipično lovsko orožje — so bile v prvi polovici XIX. stoletja v glavnem prednjače, največkrat celo z vžigom na kremen. Da bi jim povečali hitrost streljanja, so jih izdelovali kot dvo- in štiricevke, kar v lovske namene povsem zadostuje.

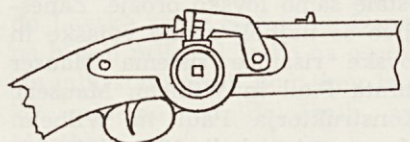
Leta 1828 je Nemec N. Dreyse izdelal poskusni model puške z nabojem, ki je vseboval (še vedno v papirnatem tulcu) poleg smodnika in krogle še netilko — nastal je prvi enotni naboj. Nabijanje puške »Dreyse« je bilo očitno

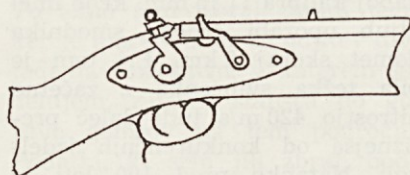
1

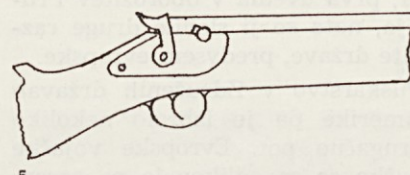
2

3

4

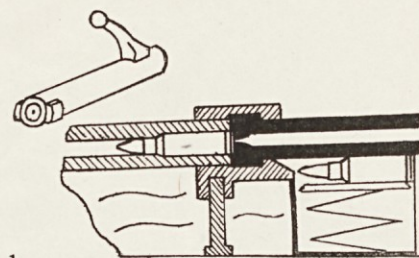
5

Vžigalni mehanizmi pušk:

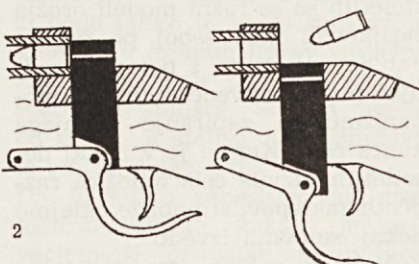
1. Vžig z gorečim stenjem skozi luknjico v cevi.
2. Prvi »sprožilni« mehanizem še vedno z gorečim stenjem.
3. Mehanizem z vrtljivim kolescem in kremenom v držalu.
4. Puška s kremenom na zaskočnem vzvodu in s pokrovčkom na luknjici v cevi.
5. Izpopolnjen perkusijski sistem — enostaven in odličen.

zelo poenostavljeno ter hitro. Sprva so novo puško izdelovali le v lovski izvedbi. Med petičnimi lovci, ki so si jo lahko privoščili, je bila zelo cenjena, zaradi dobrih lastnosti pa so jo Prusi leta 1841 sprejeli v redno vojaško oborožitev.

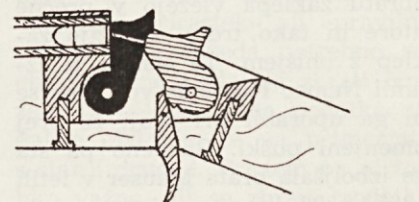
Slaba stran nabojev s povsem papirnatimi tulci je bilo pomanjkljivo tesnenje, zato so smodnikovi plini pri streljanju vdiral nazaj mimo zaklepa in celo ogrožali strelca. Ta problem je rešil pa-

1

2

3

Sistemi zaklepov:

1. Valjasti zaklep — najprimernejši za repetirke in avtomatke.
2. Zaklep s klinom: levo zaprt, desno odprt (sprožilno-udarni mehanizem ni prikazan).
3. Zaklep z vrtljivim blokom (črn) — blokira ga kladivce trenutno pred udarcem po igli (danes se redko uporablja).

riški konstruktor Lefauchaux (Lefoše), ki je leta 1832 izdelal prvi naboj s kovinskim tulcem in novim načinom vžiganja. Praktični Lefauchaux-ejevi naboji s šibrami so se kljub drugim iznajdbam vse XIX. stoletje na široko uporabljali za lovske puške. Še en korak naprej je storil drugi Francoz Flobert, ki je izdelal majhen naboj z robnim vžigom, kot ga imajo današnji malokalibski (.22) naboji. Sledilo je še odkritje centralnega vžiga in tako smo prispeli do po-

lovce XIX. stoletja. V prejšnjih stoletjih so se razni modeli orožja razlikovali med seboj po načinu nabojevega vžiga, s pojavom zadnjač pa so bistvene razlike v mehanizmu za zapiranje zadnjega konca cevi. Ker se je v nekaj desetletjih razvila cela množica različnih zaklepov, si поблиže oglejmo nekaj osnovnih izvedb:

1. Valjasti zaklep ima zapiralne zobce (navadno dva), ki se pri obratu zaklepa vležejo v prečne uture in tako trdno združijo zaklep z ohišjem. Ta sistem je izumil Nemec Nikolaus von Dreyse in ga uporabil pri svoji že prej omenjeni puški. Bistveno pa sta ga izboljšala brata Mauser v letih 1865—1898 in njun sistem se je ohranil vse do danes.

2. Zaklep s klinom ali bočni zaklep ima v ohišju pravokotno na cev gibljiv blok. Z vzvodom se pomakne navzdol, tako da prazen tulec lahko ročno izvlečemo in vložimo nov naboj. Ko zapiralni blok vrnemo navzgor, je cev čvrsto zapahnjena. Puške s takim zaklepom so obstajale še pred odkritjem naboja s kovinskim tulcem, zato tesnenje zaklepa ni bilo popolno in strellec je bil v nevarnosti. Kasneje so velikokalibrske puške z robustnim bločnim zaklepom postale priljubljeno orožje ameriških lovcev na najtežjo divjad.

3. Zaklep z obračajočim se blokom — odkrit in cenjen predvsem v Ameriki — izvira iz sredine XIX. stoletja, njegovo delovanje prikazuje skica.

4. Sistem prelamače je lovcem najbolj znan, saj se uporablja pri današnjih šibrenicah pa tudi pol-risanicah in risanicah. Tu ni gibljivega zaklepa, ampak je gibljiva cev glede na ohišje s kopitom, naboji pa se vlagajo ročno neposredno v cev.

Toliko o osnovnih sistemih pušk. Pa se povrnimo k zgodovini, v XIX. stoletje, ko je kapitalistični militarizem močno pospešil razvoj

orožarske industrije in je razvoj strelnega orožja prišel povsem v vojaške roke. Risanice za lovce so le prirejali iz vojaških risanic, medtem ko so šibrenice bile in ostale samo lovsko orožje. Zanesljivo so najbolj znane vojaške in lovske risanice sistema Mauser (brata Paul in Wilhelm Mauser). Konstruktorja Paul in Wilhelm Mauser sta okoli 1865. leta bistveno izpopolnila valjasti zaklep ter uvedla za tiste čase odličen naboj kalibra 11,15 mm, ki je imel kljub uporabi črnega smodnika domet skoraj 2 km. Pri tem je bila težka svinčenka z začetno hitrostjo 420 m/s tudi daleč preciznejša od konkurenčnih izdelkov. Natanko pred 100 leti je puško bratov Mauser, kot Model 71, prva uvedla v oborožitev Prusija, nato so ji sledile druge razvite države, predvsem evropske.

Puškarnstvo v Združenih državah Amerike pa je izbralo nekoliko drugačno pot. Evropske vojaške puške so se odlikovale po sorazmerno močnih nabojih z velikim dometom, medtem ko so bile ameriške puške lažje ter so ponavadi streljale naboje iste vrste kot standardni revolver. Uporaba šibkih nabojev je omogočala razvoj enostrelnih zadnjač v večstrelne repetirke, kot so Henry 1860, Spencer 1860 in najbolj znana Winchester 1866. Ta orožja so imela za sprožilcem zankast vzvod, preko katerega se je premikal zaklep; pod strelno cevjo pa še eno cev — magazin, v katerem je vzmet potiskala naboje nazaj proti zaklepu. V Ameriki so izdelali na stotisoče takih repetirk in podobne izdelujejo še danes, sicer bolj za igračkanje kot za resen lov (največkrat kalibra .22 LR in za revolverске naboje).

Prva tipična evropska repetirka — Mauser M 71/84 — izvira šele iz leta 1884, zato pa je imela odlične lastnosti za vojaško in lovsko rabo — predvsem močan naboj kalibra 11 mm ali 9,5 mm.

Slabost M 71/84 je bila nezanesljiv cevni magacin, katerega so pri modelu 1889 nadomestili s škatlastim magacinom, kakor ga ima večina današnjih repetirk. Izmed množice vojaških modelov mavzeric je najbolj znan M 98, množično uporabljan še v drugi svetovni vojni, danes pa osnova večini lovskih repetirk. Vzrok za to je enostaven in močan zaklep, primeren za streljanje najmočnejših nabojev, ki jih uporabljajo lovci danes. Seveda so se razvile tudi druge repetirke, kot Mannlicher (Avstrija), Carcano (Italija), Springfield (ZDA), Moisin (Rusija), Lebel (Francija), Schmidt Rubin (Švica) itd., ki so več ali manj podobne mauzerju, a dokaj zaostajajo za njim. Poudariti je treba, da so za lov zlasti neprimerne vojaške puške iz druge vojne Enfield (angleške) ter Carcano (italijanske), ker municija ne ustreza lovnim potrebam.

Razvoj lahkega strelnega orožja je hitro tekkel dalje, saj so si militaristi želeli še kaj bolj učinkovitega od repetirk. Rezultat je bil avtomatsko orožje (avtomatske puške, brzostrelke, pištole, puškomitraljezi in podobno), ki ima vse manj skupnega z lovskim orožjem.

V manjši meri so se uveljavile le posamezne vrste lovsko-športnega avtomatičnega orožja. To so polavtomatske malokalibrske puške (priljubljene zlasti v ZDA), polavtomatske šibrenice — dokaj nepraktične in zelo drage ter polavtomatske risanice (v širši uporabi sta le dva modela — ameriški Remington Woodsmaster in belgijski FN, model B. A. R.). Vsekakor pa razvoj vojaške tehnologije pozitivno vpliva na industrijo lovskega orožja, to velja posebno glede novih materialov (nerjaveča plemenita jekla, plastične mase) in municije (nove vrste smodnika, različno konstruirani izstrelki risanic, plastični čepi šibrenih nabojev).

Prirastek in odstrel gamsov v odstotkih

Mirko Kumer

Izvajanje smernic in navodil v članku velja samo za Koroško v SR Sloveniji, ker so pogoji na tem področju specifično ugodnejši kakor v številnih drugih loviščih (npr. Triglavsko pogorje). Želeti je, da lovske organizacije izdelajo za gojitveno zaokrožena področja z enakimi ali sličnimi pogoji skupne načrte, upoštevajoč napotke za gojitev gamsov v Lovcu št. 8/1971.

Gospodarska komisija LZS

V svojem članku »Lovskogospodarska evidenca« (L. 7/70) sem skušal pri lovskih organizacijah zbuditi pozornost za urejeno sta-

tistično evidenco o lovskem gospodarjenju. Kdaj in kako se bo ta evidenca v lovskih organizacijah obvezno uvedla, je odvisno od funkcionarjev v lovskih družinah do Lovske zveze Slovenije. Danes pa bi rad prikazal, kako na osnovi zbranih statističnih podatkov lahko pridemo do določenih zaključkov.

Tema je: prirastek in odstrel gamsov.

To temo sem izbral zaradi tega, ker je moral odbor za gojitev divjadi na Koroškem, v katerem sodelujem, zavzeti stališča do gojitve gamsov na tem področju. Podatki, ki sem jih zbral, bodo verjetno koristili tudi drugim

področjem z gamsi. Posamezniki si bodo lahko ustvarili tudi svoje mnenje, v organih upravljanja pa zavzeli za svoje področje najprimernejša stališča. Seveda pa je od sprejetja stališč do uresničitve le-teh še dolga pot.

Da bi lahko zanesljivo ali vsaj logično sklepali, kakšen je najverjetnejši prirastek in najprimernejši odstrel te divjadi (domišljavo bi bilo uporabiti izraz »dejanski prirastek« ali »pravilni odstrel«), je seveda potrebno za obravnavano področje zbrati čim zanesljivejše osnovne podatke za daljše obdobje, te pa primerjati s stanji drugod. Pri tem pa ni toliko važno, ali se zbrani podatki nanašajo na isto ali drugo ob-

Foto I. Napotnik: Pred važnim opravilom

dobje, le da v tem času niso vplivale nanje naravne katastrofe. Poudarjam, da v svojih analizah navajam izračunanja iz statističnih podatkov in tabel, kjer števila niso nič prikrojena. Drugo je seveda, koliko so zbrani podatki

odraz dejanskega stanja v loviščih obravnavanega področja. Ker je prirastek vse divjadi, tako tudi gamsov, predvsem odvisen od števila divjadi ženskega spola, naj najprej navedem nekaj podatkov v tabeli:

I. Spolno razmerje gamsov (pomladanski stalež):

Področje	Leta	Kozli ‰	Koze ‰	Mlad. ‰	Skupaj ‰	Spolno razmerje	
						brez mlad.	z mlad.
Občina Ravne	1965—69	32	44	24	100	1 : 1,4	1 : 1,3
LD Pogorevc	1960—69	29	48	23	100	1 : 1,6	1 : 1,5
LD Koprivna, del	1958—69	25	50	25	100	1 : 1,9	1 : 1,6
Idrija oz. C.	1962—64	32	42	26	100	1 : 1,3	1 : 1,2
Slovenija	1964—66	34,5	44,5	21	100	1 : 1,3	1 : 1,2
Bavarska (ZRN)	1936	30	50	20	100	1 : 1,7	1 : 1,5

— Za občino Ravne, ki obsega 6 gamsjih lovišč z obronkov Uršlje gore, Smrekovca, Olševe in Pece, so podatki izračunani za poprečje petih let, od 1965 do 1969.

— Lovišče LD Pogorevc je sestavni del navedenega področja občine Ravne, vendar je ta v osrčju tega področja z umirjenim staležem gamsov, z dobro organizirano nadzorno službo, v desetih letih (1960—1969) je letni odstrel skoraj enak (med 15 in 20), ugotovljen pogin pa med 1 do 12. Statistični podatki so precej zanesljivi in mi služijo za primerjavo z drugimi področji. Nadmorska višina lovišča, ki meri ca. 1500 ha, je od 600 do 1600 m.

— Del lovišča LD Koprivna je prav tako sestavni del občine Ravne, interesanten zato, ker so gamsi v tem delu lovišča zaščiteni od leta 1958 naprej. V vsem tem času pa skrbno nadzirajo strokovno dobro podkovani člani te družine spolno razmerje, letni prirastek in odseljevanje. Revir je pregleden, velik 225 ha, nadmorska višina na 1000—1600 m.

— V Lovcu 5/1966 je objavljenih nekaj statističnih podatkov Idrij-

skega in Cerkljanskega ter jih je zanimivo primerjati s koroškim področjem na povsem drugem kraju Slovenije.

— Podatki za Slovenijo so vzeti iz »letnega statističnega poročila LZS 1965/66« in zajemajo vsa gamsja lovišča lovskih družin Slovenije.

— Zaradi mnogih proučevanj, navedenih v nemški literaturi, navajam tudi primerjalne podatke iz brošure U. Gruschwitza »Gams in Not« (1959) za Bavarsko in pozneje še iz knjige W. Knaus »Das Gamswild« (1960).

V navedeni tabeli je zanimivo primerjati spolno razmerje. Povsod je precej večji stalež koz kakor kozlov. Največje je to razmerje na majhnem zaščitenem delu lovišča LD Koprivna, kjer člani v zadnjih letih zaradi že pregoste naseljenosti ugotavljajo predvsem odseljevanje kozlov.

Z gotovostjo lahko trdimo, da je tako spolno razmerje posledica lovčevega poseganja z odstreljevanjem v naravni razvoj in pa preteklega naziranja o pravilnosti in potrebi gojitve večjega števila

koz. Razvidno pa je tudi, da smo še daleč od spolnega razmerja 1 : 1, za kar trdijo sodobni strokovnjaki, da je najpravilnejše in najnaravnejše. Iz navedenega odstotka mladičev (spomladanski stalež!) pa v merilu Slovenije lahko sklepamo o vplivu višjih alpskih predelov (večje zimske izgube) na nižji stalež nasproti ugodnejšim področjem. Če v enakem smislu lahko tolmačimo tudi podatke za Bavarsko (ti so zastareli in se nanašajo le na 1 leto), je težko reči, ker premalo poznamo to področje, malo podobno našim predelom.

Kolikor so upravljavci lovišč v spomladanskem staležu navajali samo mladiče, položene prejšnjo pomlad, daje ‰ mladičev tudi sliko možnega prirastka, upoštevajoč izgubo v prvi zimi. Ker pa o tem nismo sigurni, preverimo prirastek v naslednjem poglavju.

Prirastek

Ko prebiram razne članke v našem glasilu »Lovec« kakor tudi v že prej omenjeni tuji literaturi, ugotavljam, da se ocene v tem zelo razhajajo. Navadno jih navajajo v odstotkih, vendar v marsikaterem članku ni povsem jasno, na katero osnovo je prirastek računat: ali na ves spomladanski stalež (vključno mladiči), ali le na

Foto dr. J. Pesjak: V stiski sta dobra tudi mah in lišaj

pomladanski stalež koz in kozlov (brez mladičev), ali samo na spomladanski stalež koz (brez mladičev in kozlov). Kadar navajamo take podatke za proučevanje, je prav, da smo čim jasnejši, da ne pride do nepravilnega sklepanja. Naj navedem številke, ki sem jih zračunal iz raznih objavljenih podatkov, v tabeli II.

V to tabelo sem vključil še izračunavanje podatkov LD Kranjska gora iz »Lovca« 6/67 in za Nanos, objavljeno v »Lovcu« 8/70.

Če so lovske družine navedle v pomladanski stalež (tabela pod I) samo prejšnjo pomlad poležene mladiče, potem seveda niso vsi mladiči preživeli zime. V tem primeru bi morale v tabeli pod II, v rubriki »skupaj«, izkazovati večji % prirastka, kot smo ga dobili. Skoraj enak % smo dobili le pri LD Pogorevc in LD Koprivna. Pri drugih področjih pa nastajajo razlike iz naslednjih možnosti:

- neugotovljen pogin,
- prenizko naveden stalež obeh spolov z mladiči med prvim in zadnjim obravnavanim letom (povečan stalež),
- nepravilno (previsoko) naveden stalež mladičev v tabeli I in
- eventualna odselitev gamsov.

Izjema so podatki za Nanos, ki kažejo skoraj nemogoč prirastek, 44 % na celotni spomladanski stalež. Kolikor bi bili ti podatki realni, naj jih avtor še podrobneje razčleni zaradi nadaljnjega proučevanja.

Menim, da je prikazati prirastek na celotni spomladanski stalež le vzporednega pomena. Važneje in pravilneje je prikazati prirastek le na spomladanski stalež koz (vse te koze še ne povržejo mladičev, vendar nadaljnja delitev v praksi ni mogoča). V primeru, da bi v koloni »prirastek na spomladanski stalež koz« še izvedli manjše korekture z ozirom na razloge, ki sem jih že navedel, bi

verjetno dobili poprečni letni prirastek — ali pravilneje priplod — gamsov med 45 % do 50 %, računano na spoml. stalež koz. Mogoče bo kdo podvomil v verodostojnost podatkov za LD Pogorevc in LD Koprivna zaradi 50 % oz. 51 % izračunanega prirastka. Že prej sem omenil, da je lovišče LD Pogorevc že staro, umirjeno lovišče za gamse, da je sorazmerno pregledno in dobro nadzorovano, da stalež zelo malo niha (spoml. stalež med 90 in 100), je srednjegorsko, brez snežnih plazov itd. Če seštejem vsakoletni spomladanski stalež mladičev v tem lovišču za vseh prikazanih 10 let, dobim 215 prirastka. Prav tako je ves odstrel v teh 10 letih 178 in ves ugotovljeni pogin 46, skupaj 224 gamsov. Razlika je torej malenkostna. Če kdo dvomi v prvo število 215, ne more dvomiti v drugo 224, ki je dokumentirano. Prav tako je LD Koprivna vsa leta skrbno nadzorovala zaščiteni revir na južnih obronkih Pece. In ker so tu gamsarji doma, ne dvomim v njihove navedbe in pravilnosti ločevanja po spolu. Naj navedem še mnenja iz brošure Gruschwitza:

— na str. 60 citira nekega Hauberja, ki v teoretični obravnavi v svoji knjigi iz leta 1924 za Bavarsko dopušča možnost prirastka do 26 % na ves spoml. stalež ali 40 % na spoml. stalež koz, pri spolnem razmerju 1 : 1;

II. Prirastek gamsov na osnove staleža (enoletna poprečja):

Področje	Leta	Na ves spoml. stalež vklj. mlad.				Na spoml. stalež koz %	Spolno razmerje
		številč. poveč. %	odstrel %	ugotov. pogin %	skupaj %		
Občina Ravne	1965—69	1,7	13,1	3,5	18,3	41	1 : 1,4
LD Pogorevc	1960—69	—	19,1	4,9	24,0	50	1 : 1,6
LD Koprivna, del	1958—69	22,9	2,1	0,3	25,3	51	1 : 1,9
Idrija oz. C.	1962—64	3,1	8,9	5,0	17,0	40	1 : 1,3
LD Kranjska g.	1957—66	1,6	7,3	8,7	17,6	*	*
Slovenija	1964—66	4,7	9,3	2,6	16,6	37	1 : 1,3
Nanos	1960—68	44,0	*	*	44,0	*	*
Bavarska	1936	*	*	*	23,0	36	1 : 1,7

* ni podatkov.

— na str. 69—70 sam teoretično dopušča prirastek 18 % na celotni spoml. stalež oz. 44 % na spoml. stalež koz pri spolnem razmerju 1 : 1 (v obeh primerih vključno pogin), vendar pa predlaga, da se odstrel ne planira nad 15 % spoml. staleža, ker računa na večji pogin preko zime, predvsem mladičev;

— Knaus v svoji knjigi na str. 66

prav tako predlaga odstrel le 15 % na ves spoml. stalež (brez pogina) pri spolnem razmerju 1 : 1. V vsej precej debeli knjigi pa ne navaja konkretnih lastnih izsledkov ali takih statističnih podatkov.

Oba strokovnjaka poudarjata, da je prirastek oz. odstrel treba planirati le na spoml. stalež koz.

(Konec prihodnjic)

Besede iz groba

Jože Janež

Pri cerkvi sv. Nikolaja je moj poslednji tihi dom. Kako tesna je gomila, v kateri navzdramno spim že nad deset let. Ko ste me zasuli, se je na stotine belkastih ostudnih črvov zagrizlo v moje telo. A sedaj je mir, samo okostje mi še pokriva naša ljuba kraška zemljica. Tesno, pretesno mi je v tem domu. Rad bi vstal in se spet podal v moj razsežni in prostrani dom — snežniško pogorje, ki sem ga neizmerno ljubil in ki mi je pomenilo vse na svetu. A France Šoštarič, po domače »Jožetov striček« iz Babnega polja, ne bo vstal, zakaj preselil se je v večna lovišča. Kmalu bom pozabljen, pozabljen kakor so mnogi moji predniki in sovaščani na tej njivi, ki le smrt jo orje...

Toda tudi jaz sem bil mlad, poln življenja in hotenja. Nekaj let potem, ko mi je naš prvi učitelj Božidar Šuler izročil šolsko izpustnico, sem nekje staknil staro lovsko puško in hajdi z njo na lov v moje predrago snežniško pogorje. Saj veste, da nisem mogel dobiti lovskega dovoljenja, zato sem sodil v vrsto divjih lovcev mojega rodnega kraja. Leto za letom je v mojih časih prihajala na

lov v naše gozdove gospoda z Dunaja. Nekajkrat sem jim bil celo za gonjača, za »trajbarja«. Dunajska grofovska žlahta se je najraje mudila tam pri Leskovi dolini. Tudi jaz sem bil ves prevzet nad oboro, ki so ji rekli »zverinjak«. Občudoval sem jelene s krasnim rogovjem. »Zverinjak« pri gozdni vasi je bil nekaj edinstvenega v snežniškem pogorju. Toda zakaj naj bi bil lov samo za bogate ljudi, za prince, grofe, plemiče, trgovce in sploh za petičneže? Gori nad vasjo, v mladem smrekovem gozdičku pod veliko skalo sem imel skrito puško. Do zadnjega svojega živega dne sem pomnil tisto lepo jutro, ko sem v Šmarnem griču uplenil srnjaka. Mladič sem bil ves vznemirjen in roka se mi je tresla, ko sem pomeril in pritisnil na sprožilec.

Dali so me v uk za krojača, a nisem mogel dolgo strpeti, zakaj vleklo me je nazaj med smreke in bukve. Sam ne vem, kako so me pretentali, da sem se z drugimi sovaščani podal v daljno Ameriko. Delal sem v gozdovih in se pridno učil angleščine. Naročen sem bil na več slovenskih listov, ki so izhajali v ZDA. Zlasti »Glas naroda«

sem prebiral. Prva svetovna vojna! S kakšno nestrpnostjo sem pričakoval njenega konca, da bi se spet povrnil nazaj v dragi kraj domači, nazaj v šumenje mogočnih snežniških gozdov. »Obljubljena dežela« pa je postala usodna za moje poznejše življenje. Niti sam dobro ne vem, kako da sem se povsem spremenjen vrnil v Babno polje.

Otroci so me izredno radi poslušali, starejši so pa zmajevali z glavami. Po malem sem ljudem krpal in popravljaval oblačila, medtem ko sem se večji del zadrževal v gozdu.

Zelo me je bolelo, ker je več ko polovica gozdov pripadla Italiji. Samo do Bele vode sem se lahko podal, ker se je v bližini že vila krivična državna meja. Bilo mi je, kakor da so mi odrezali kos srca.

Na veliko sem se bavil z divjim lovom. Kaj pa mi je drugega preostalo. Živeti je bilo treba. Užival sem lepoto nepokvarjene narave in občutil, da sem z njo nerazdružljivo povezan z milijoni nitmi. Po cele dneve sem preždel tam blizu Telebačnika, Beriškca, Županovega laza, Zakraja. Zadostovalo je, da sem si potešil glad s kosom suhega kruha in se napil čiste studenčnice iz izvira Otrobovec.

Hudo mi je bilo v zimskih mesecih. Takrat sem se le bolj porredko znašel v gozdu, zakaj sumili so, da sem divji lovec, v snegu pa človek pušča sled za seboj. V moji vasi pa je bil tedaj pravi direndaj: orožniki, financarji, Rusi (Vranglovci) kot stražarji državne meje, lovski čuvaji. Bil sem na glasu kot vaški prerok, modrijan, čudak, posebnež. Napovedoval sem tudi vreme. Navdušen sem bil nad dosežki ameriške znanosti in tehnike.

Kako so bili mnogi vaščani nejeverni, ko sem jim pripovedoval, da bomo kmalu lahko poslušali glasbo iz Amerike. »Stric, ne nori, tebi se blede! Take pravljice so za otroke, ne za nas,« so me zavračali. Pa so se zmotili, kajti čez

nekaj let je učitelj v naši vasi že imel prvi radijski sprejemnik na baterije.

Grenak pa je bil spomin na tisti nesrečni dan, ko sem ustrelil srno v Grajševki. Vzel sem nož, da jo iztrebim, ko se pred menoj, ko da bi zrasel iz tal, pojavi z naperjeno puško lovski čuvaj. Ubito srno sem si moral oprtati na pleča in potlej hajdi do najbližje orožniške postaje. Potlej sem v zaporu premišljeval, kako bi se kar najbolje zagovarjal. Ko me je ječar privedel pred mladega sodnika, sem rekel: »Gospod sodnik, jaz sem ameriški državljani in živim kot delegat Washingtona v Babnem polju. Zato ne spadam pod jugoslovansko zakonodajo in me nimate pravice obsoditi!« Mož je bil presenečen. Najbrž se mu kaj podobnega še ni primerilo. Uvidel je, da sem »malo čez les«, zato me je oprostil.

Nastopili so aprilski dnevi 1941. V moj rodni kraj je prišlo vse polno laških vojakov. Iz hiš je dišalo po olju in briljantini. In vas ob snežniškem pogorju je začela krvaveti iz tisočerih ran. Vso vojno je bil zame najradostnejši tisti dan, ko so v Babno poljo pripeljali dva ameriška pilota, ki sta se rešila iz sestreljenega bombnika. Partizani so me prosili, naj jima bom za tolmača. Ves navdušen sem Američanoma pripovedoval o zmagah naše vojske. In sam ne vem, kolikokrat sem jima rekel, naj čim prej sporočita v Belo hišo, da nam pošljejo orožje in drugo vojno opremo.

Oj, kako ozek je ta moj poslednji tihi dom! Sem kakor ptica s strtimi peruti. V veliko uteho pa mi je zavest, da nisem sam. Glejte, blizu mene spita legalna lovca Alojzij Troha-Petrov in Jožef-Ja-

než Kunštlav. Kako sta bila radostna 14. 9. 1924, ko sta v Smarnem griču ustrelila velikega medveda. Slikala sta se poleg plena in fotografijo smo lahko gledali tudi v Slovensko-ameriškem koledarju za leto 1932. Rojak Rih-tarjev France ju je fotografiral. Nedaleč od mene že več kot pol stoletja miruje lovec Podlipčev Tone, o katerem so mnogo govorili pred prvo svetovno vojno. Mnogo nekdanih članov zelene bratovščine je tu. Rod za rod odhaja v nepovratnost. Že blizu dvesto let jih nosijo semkaj. V zimskih nočeh nas drami tuljenje viharjev v snežniških lesovih, čez dan pa se slišijo s cerkvenega zvonika otožni vrabčji glasovi. Lepo je v poletnih nočeh, ko tam izza Beriškca pokuka blede luna in se nad Telebačnikom oglašajo sova ter opominjajo vse živo: zakon smrti je za vse neizprosno...

Foto I. Napotnik: *Mrav prihaja na Zaloko. Zadaž Sv. Križ nad Belimi vodami*

Gore – kakor beli cvetovi

Janko Perat — ilustriral Peter Adamič

*Sim šal
Gamse smertit,
Al Bog je djal,
Toja smert mora bit.
Jast Andre Komac,
Prositate Boga za mojo
Verno dušo Amen.
(Star nagrobni napis v Trenti)*

I.

Vasica Bavšica, vklenjena med zasneženimi gorskimi velikani, je še spala, ko se ja Hanza tiho splazil iz hiše na spodnjem koncu vasi. Noč je bila tiha in ledeno mrzla, da se je suha, visoka in sključena Hanzova postava še bolj zgrabila, ko mu je mraz segel do kosti. Z okorelimi prsti, v katere se je zagrizel mraz, je zaklenil bajto in otresel z rokama, kot bi se dotaknil žerjavice. Prsti so se mu bili prilepili h ključavnici, da ga je dobesedno speklo. Pogledal je še v hlev in okrog hiše, če je vse v redu, potem pa sklonjen odšel proti gornjemu koncu vasi.

Obut je bil v debele volnene dokolenke, ki so pokrivalo tudi robove hribovskih čevljev, da bi se sneg ne vsipal vanje. Oblečen pa je bil revno, preslabo za tako hud mraz. Glavo je imel bolje zavarovalo. Kapa mu je pokrivala tudi ušesa, vrat in brado, vrh nje pa je imel še klobuk. Nosil je nahrbtnik, pravzaprav navadno žakljevino vrečo z oprtnicami in v rokah je imel dolgo, okovano planinsko palico. Velik in bled zimski mesec se je nizko nad vrhovi gora že nagibal k zatonu in napovedal jutro. Svojo srebrno svetlobo je sipal na zasneženo pokrajino, da se je lesketala njena bela odeja.

»Preklemalo mrzlo je danes. Če ne bo šlo vse po načrtu, kot smo se včeraj zmenili, ne bo moč vzdržati. Sicer pa Berginc pleza kot gams. Še nikoli ni odpovedal. Skozi Frdamane čukle bo že hitro pognal, saj so skoraj brez snega. Komacov Peter pa je mlad, vzdržljiv in bo pravočasno zaprl vrh

Suhe konte, da tropi ne udarijo čez. Če bo vse prav, mi ne bo treba čakati več ko četrto ure in gamsarija bo pri meni.

Ampak takega mraza v tem času ne pomnim, razen v Tirolah osemnajstega leta. Takrat je bilo tudi hudičevo mrzlo. Zima bo huda, zgodaj se je začela. Nekaj bi moral še vzeti s seboj, da bi se na »štantu« ogrnil. A kje naj vzamem? Prekleta mizerija! Naj bi mar potegnil odejo z otrok, ki spijo v nezakurjeni sobi? Eh, bo že kako. Pohiteti moram, pa se bom ogrel,« je Hanza razpredal misli.

Pospešil je korak, toda že po dobrem streljaju se mu je srce nemirno zganilo in ga opozorilo, naj štedi z močmi.

»Zdaj pa še srce. Že lep čas mi ni nagajalo, toda če začne že zjutraj, je dan slab. Prekleta življenje! In prav danes. Upam, da ona dva ne bosta opazila moje slabosti. Take sramote pa že ne! Previden bom moral biti in paziti, da se ne pretegnem.«

Iz razmišljanja so ga zdramili koraki, ki so se mu hitro bližali po bregu navzdol, da je sneg pod nogami kar cvilil.

»Aha, Berginc, njega pa res ni treba nikoli klicati. Točen je ko ura. Nanj se lahko zanesesh. Ko bi bil le Peter tudi pokonci, da ne bi po nepotrebnem zmrzovali.«

»Dobro jutro, Hanza! Ali reže, kaj?« je pozdravil Berginc.

»Do kosti! Zgodaj je pritisnil. Toda pohitiva k Petru, če ga bo treba še buditi, saj veš, kaj je mladost.«

»Jaz pa mislim, da naju bo že čakal. Bolj je vnet za lov kot midva oba skupaj. Je pač najmlajši.«

Nekaj poti sta še hodila vstric po široki gazi skozi razsejano vas, med odmaknjenimi hišami, skritimi za plotovi iz smrekovih skodel. Pri vaškem koritu pa se je odcepila ozka gaz strmo v hrib, kamor sta krenila drug za drugim, Hanza spredaj, Berginc zadaj.

Skladno z našo napovedjo v 1. številki tega letnika Lovca začenjamo z objavo krajše lovske zgodbe oz. novele. S tem prenehamo objavljati pod zaglavjem Iz naših logov odlomke, poglavja ipd. iz naših lovske knjig.

Uredništvo

»Skoraj pet let je Berginc starejši od mene, pa me pusti naprej, ker ve, da mu nisem več kos,« je z grenkobo pomislil Hanza.

Po stezi navzgor nista spregovorila, dokler nista prišla do bajte, prilepljene v strmino med robove. Oranžna svetloba je brlela izza zagrinjal na majhnih oknih.

»Je že pokonci. Saj sem ti rekel,« se je oglasil Berginc.

Peter ju je čakal že pri vratih, pozdravil in povabil v kuhinjo na skodelico vroče skutne juhe, ki sta jo popila kar stoj.

»Ta nas bo pa nekaj časa grela. Ko bi imel na »štantu« še eno tako skodelico, potem bi lahko tudi čakal, če bi se ti, Berginc, zaplezal.«

»Ne skrbi! To se mi še ni zgodilo. Ampak Peter, pri skutu pa nisi varčeval s poprom.«

»Seveda ne. Tako vsaj bolj greje.« Ko so se okrepčali, so vsi trije krenili v mrzlo jutro. Medtem je mesec že zatopil za robovi in plahe sence so se začele umikati pred jutranjo zoro. Svet je postal brezobličen, svinčeno siv.

Vzpenjali so se strmo navkreber po ozki stezi med skalami. Bila je še neprehajena, vendar lepo vidna, ker jo je prekrival komaj za ped visok sneg, iz katerega so moleli goli skalnati robovi. Po polurni hoji so se za trenutek ustavili. Berginc se je ločil in se namenil v levo, Peter in Hanza pa v desno, proti severu. Voščili so si dober pogled in Hanza je še naročil Bergincu:

»Glej, da nama kaj priženeš pred cev! Pa pazi, da kam ne zdrkneš, skale so ledene!«

II.

Vrhove gora je obsijala rdečkasta zarja, medtem ko so bile grape še vedno potopljene v sen poslavljajoče se noči. Nasprotja med svetlobo in senco so postajala zopet izrazitejša, obrisi ostri in gorski vrhovi kakor veliki rožnati

cvetovi. V zraku pa je bil še rezkejši mraz.

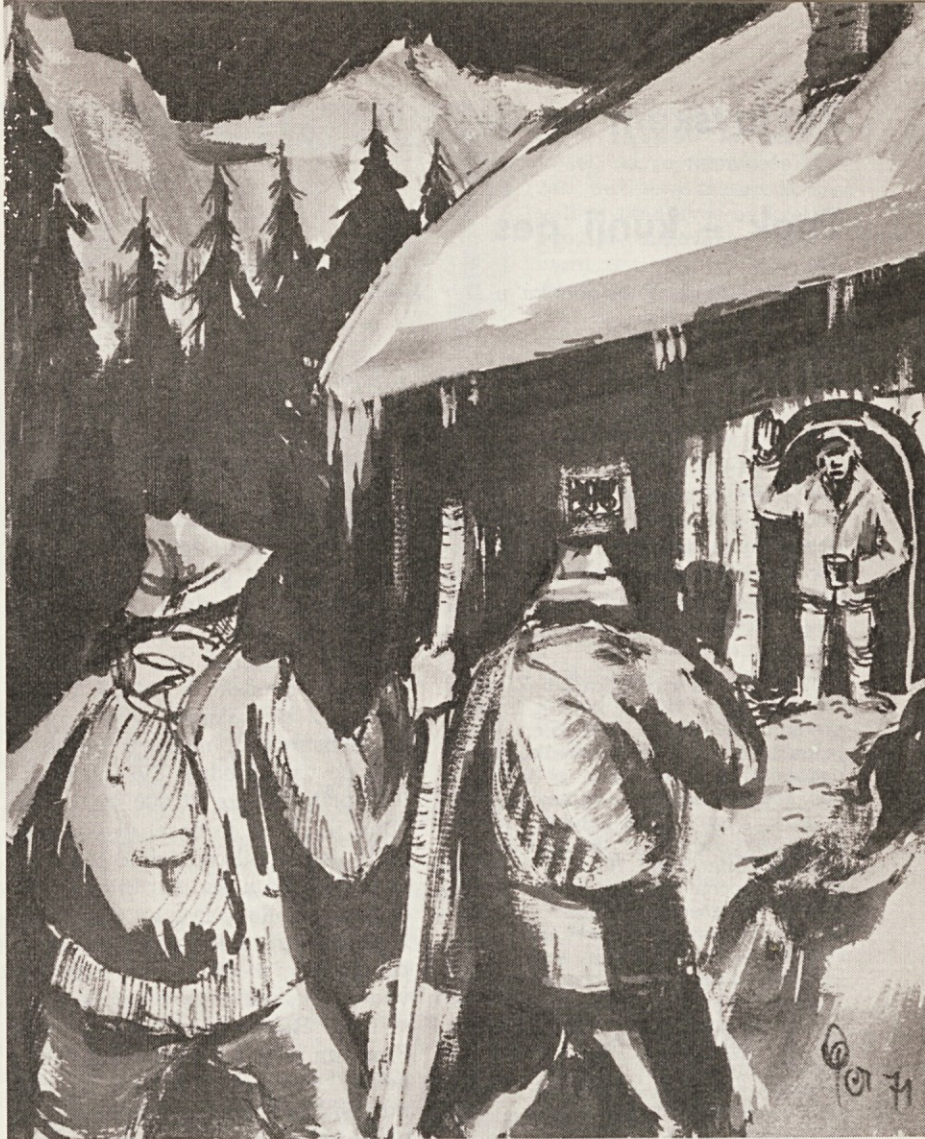
»Niti hoja me ne more ogreti,« je pomislil Berginc med naglim vzponom po strmem pobočju. Mudilo se mu je, kajti ni imel dosti časa na voljo. Razen tega je hotel tudi pridobiti na času, če bi skozi Frdamane čukle le ne šlo vse tako gladko.

Vzpenjal se je po stezi, ki se je vila po sila strmem pobočju tik nad Bavšico. Iz prebujajoče se vasi so prihajali glasovi. Vaščani so spuščali živino na napajališče ali pa so delali v hlevih in se s prastarimi vzkliki pogovarjali z živino.

Vечно isto delo, ki se skozi stoletja ni spremenilo: nakrmiti goved in drobnico, pomolzti, počistiti stajo, nastlati svežo steljo in napojiti živali. Vse dni enako, prilagojeno le spremembam letnega časa. Svet je tu, kakor je bil. Le počasi in neopazno se spreminja ob vrvežu življenja v velikem svetu. Tu je vedno isto delo, iste navade, iste so poti in macesni in skale, kot pred desetimi, stotimi leti.

Rožnata zarja, ki je napovedala prihod sonca, je naenkrat izginila in na svet je legla neizrazita, belkasta sivina brez svetlobe in senc. Berginc je pogledal v nebo in z rahlo zaskrbljenostjo ugotovil, da se je prekrilo s svinčeno sivo kopreno.

»Še tega je manjkalo, še snežiti naj začne. Toda če bo snežilo, bo popustil tudi mraz in sneg bo prekril naše stopinje, da Ferrari ne bo ničesar opazil, če bi še kaj lazil tod okoli. Noben hudič nam ne bo mogel dokazati, da smo bili spet na lovu. Za božič pa bomo imeli gamsjo pečenko. Ferrari pa naj se obriše pod nosom! Sicer ga pa najbrž ne bo več blizu. Prerado ga zebe, gospoda. Dovolj mu je, če jeseni dvakrat, trikrat pripelje svojo črno fašistično družčino na pogon, ko še ni mraza, da postrelijo ali zastrelijo vse, kar jim

Peter ju je čakal že pri vratih ...

pride pred cev. Prekleta banda! Ferrari naj le misli, da je vsako leto manj gamsov. Lani so jih odnesli s pogona kar osem, letos samo dva, ki sta se nam izmaknila, ko smo tik pred njihovim pogonom razhajkali gamsarijo.

Peter, ki občasno dela na žagi pri Melihenu v Bovcu, je pravočasno zvedel za Ferrarijev pogon. Tudi Melihen drži z nami. Najbrž se s tem zabava, da Lahom kakšno na skrivaj zagode. Če bo danes kaj uspeha, se bo treba spomniti tudi nanj. Gamsovo stegno bi tudi njemu za božič teknilo.

Ampak preklemano je mraz. Hanza nama bo na stojišču še zmrznil. Tako slabo je oblečen, ubogi revež. Baba ga bo še ugonobila, če bo šlo tako naprej. Vsako leto mu povije pamža. Pred tremi leti kar dva v enem letu!

Najbrž mu zato že sape zmanjkuje. Komaj petdeseto je prekorail, pa je že star. Če bi bil še takšen, kot je bil včasih, bi njega poslal v pogon. Manj bi ga zeblo. Sicer je pa bolje, da streljata onadva, ki sta na to navdušena. Meni se bolj dopadejo živi gamsi, mrtvi mi skoraj nič ne pomenijo, čeprav ne rečem, da bi se mi ne prilegla božična pečenka. Za božič mora biti gamsja pečenka! Vedno je bilo tako, od kar pomnim. Niti Franc Jožef niti Mussolini nam tega nista in ne bosta preprečila. Vrag naj ju vzame! Sicer je pa enega že.«

(Se nadaljuje)

27

Enok – kunji pes

(Iz poročila A. W. Bobacka v Der Anblick — 7-1971)

Enok* je približno lisičje velikosti, podoben psu, njegov sled je vijugast, ne niza kakor lisica. Zaradi ponočnega življenja se odteguje opazovanju. Doma je v severovzhodni Kitajski, Koreji, na Japonskem in majhnem delu Sovjetske zveze, kjer je zaradi svojega kožuha zaželen lovski plen. Ob bežnem srečanju v naravi ga zamen-

* H. W. Smolik v svoji knjigi »Živalski svet« (v slov. jeziku izdana l. 1967) predstavlja enoka takole: »Sicer je pa bolj podoben medvedku kakor podlasici ali lisici. Toda ni tako dober kopač, zato tudi nima stalnega bivališča, temveč se zateka v zapuščene rove in luknje ter tam ždi čez dan. Dolžina 60 do 70 cm, rep 10 do 15 cm, plečna višina 20 do 25 cm. Kožuh je gost, dolgodlak in sršat, zgoraj pretežno sivo rjavkast, spodaj svetlo rjav. Po plečih ima progo, ki se vleče do sprednjih nog; v obraz je temno rjav in okrog oči ima velike črne kolobarje; zgornja ustna je bela, čelo gosto dlakavo, lica mu porašča siva brada. Je dober plavač in potapljač. Žre vse od kraja, včasih celo mrhovino. Teknejo mu jagode in drugo sadje, žuželke in ptiči. Zimo v kaki zapuščeni lisičini delno prespi. Ta njegova lastnost priča, da je med psi posebej.

Ivan T. Sanderson oz. prevajalca njegove knjige Living mammals of the World v slovenski jezik (Sesalci) imenujejo enoka »kunji pes« ali »rakunasti pes«. — Ur.

Enok — kunji pes

jujejo z nekam čudnim jazbecem. Prav zavoljo kožuha so ga že leta 1928 jeli naseljevati v evropski Rusiji, v Ukrajini. Do vključno petega desetletja so jih izpustili kakih 9000 v listno gozdnate, močvirnate kraje ali v bližino rek, ker mu tako okolje najbolj godi. Od tam se je enok širil v sosednje dežele, tako na Finsko že leta 1935, delno najbrž kot begunec iz tamkajšnjih farm, na Švedsko l. 1945, l. 1948 v Litvo, 12 let kasneje se je pojavil v Čehoslovaški, medtem pa se je širil po vsej Srednji Evropi, vsako leto približno za 20 000 km². Značilno je, da se je naseljeval v predelih, ki so bili od izhodišč oddaljeni tudi po nekaj sto kilometrov. To naj bi bilo v zvezi z njegovimi življenjskimi zahtevami po listnatih gozdih, močvirjih in številnih vodotokih, česar je v obilju zlasti v delu Rusije, na Poljskem, na Finskem in v Donavski delti. Podnebne razmere niso za širjenje kunjega psa nobena zapreka, pač pa gorovja. Tudi zatiralcev v obliki velikih divjih mesojedih živali v Evropi nima, razen volka v Rusiji. Zato se hitro širi in množi. Zapreka množenja populacije je delno v tem, da se težje prilagaja novim razmeram, ker v svoji prvotni domovini ni bil navajen kultiviranih pokrajin. Ta žival za enkrat tudi ni plašna, človeka se ne boji, zato je lahek plen lovcev oziroma žrtev prometa. Saj so stanišča našli v senikih, svislih, listnjakih, skladovnicah drv ipd. Pri izpustu v Rusiji so opazili, da je bil velik del živali kar domač, brez bojazni pred človekom. Tako je bilo od 92 enokov na Poljskem: 20 uplenjenih, 18 živih ujetih, 17 od psov ulovljenih, 11 povoženih, 8 od ljudi ubitih, 17 mrtvih najdenih in 1 zastrupljen.

Glede prehrane enok nima težav, saj je vsejed in je po sovjetskih ugotovitvah za gozd in polje celo koristen, ker uničuje škodljive male glodavce in mrčes. Seveda se loti tudi gnezd z jajci in mladiči

ter nemočnih mladičev divjadi. Po mnenju sovjetskih raziskovalcev je manj škodljiv kakor lisica. Največ škode dela na gozdni kurjadi. V enem skotu je poprečno po 7 do 9 mladičev, torej več kakor pri naši lisici. Mladiči spregledajo po 10 dneh, dorastejo v pol leta in so spomladi v februarju—marcu ob paritvi spolno zreli. Brejost traja 60—64 dni. Ker se hitro množi in pri nas nima naravnih zatiravcev, ga je treba z lovom držati v znosnih mejah. Ker pa je lov nanj zaradi ponočnega življenja premalo uspešen, mu je treba priti s pastmi do živega. Pri nas (Avstrija) so življenjski pogoji zanj manj ugodni, da bi se čez mero razmnožil in v doglednem času postal v naših loviščih nadležen.

M. Š.

Kozolci

Jože Praprotnik

Polni kozolci široko stoje, detelje suhe in žita, natlačena v late, diše.

Kozolci so stari in vegaste strehe škripaje se stresajo v vetru, ki v mrzlih in toplih nočeh prinaša šumenje gozdov in dihanje pisanih polj.

Kozolci so shrambe, bogastvo, lepota in mir. Med late se ujame večer, sova spolzi izpod strehe in s krili — kot zeljnate vehe — mehko splahuta med njive, gozdove in trave sanjave.

Na zimo je v praznem kozolcu ostala otava.

Globoke in ozke gazi nastale so sredi noči kot bele, nevidne vezi med dobroto in stisko.

Lovski oprtnik

Krmljenje divjih prašičev

Z ozirom na sestavek v 8. št. Lovca, stran 248, Načrtna gojitev divjih prašičev, dajemo kratko navodilo za krmljenje divjih prašičev in preprečevanje škode, ki jo povzročajo.

Krmljenje divjih prašičev ima tri osnovne namene: z njim lahko občutno zmanjšamo škodo, to divjad zadržimo v lovišču in je v boljši kondiciji, kar vpliva tudi na večjo reprodukcijo. Kot prostor za krmljenje izberemo predvsem predel, kjer so prašiči več ali manj stalna divjad. Ta kraj naj bo tudi dostopen, kar je zlasti važno pozimi. Divje prašiče moramo krmiti skozi vse leto. Razen hrane pa divji prašiči zahtevajo mir, zato jih na krmišču ali v njegovi neposredni bližini ne streljamo, to tudi ne bi bilo lovsko pravično.

Osnovna krmila so koruza, manj vredno sadje, želod, domači kostanj in krompir (ta samo v času sajenja). Temu namenu služijo še krmne njive, posejane oz. zasajene z ovsom ali topinamburjem, ki na razmemoma majhni površini nudi obilo kakovostne krme. Na intenzivnost krmljenja seveda vpliva tudi gozdni obrod, vendar krmljenja kljub temu ne smemo prekiniti, pač pa ga ustrezno zmanjšamo.

Po naših izkušnjah so divji prašiči najbolj navezani na krmišča v poznem zimskem ali zgodnjem spomladanskem času pa tudi poleti. To velja zlasti za vodeče svinje; na krmiščih lahko ugotavljamo in ocenjujemo tudi prirastek. Razmemoma slabo pa prašiči obiskujejo krmišča pozimi, kar je seveda tudi odvisno od naravne hrane, predvsem pa pogojeno z zalogami tolšče pod kožo in samim zmanjšanjem potreb organizma po hrani. V bližini

Na krmišču za divje prašiče v lovišču Žitna gora na Kočevskem

stalnih krmišč kasneje zgradimo tudi skladišča za krmo, kar je zlasti pomembno v zimskem času ko uporabljamo smuči. Skladišče naj bo čim bolj prilagojeno naravnemu okolju (iz brun in podobno).

Koruzo krmimo vse leto, vsa druga našeta krmila so sezonska. Povprečno računamo od 0,5 do 1 kg koruze dnevno na žival, kar je seveda odvisno od več vplivov. V zimskem času priporočamo krmljenje s koruzo v storžih, v drugih letnih časih pa krmimo s koruznim zrnjem, ki ga raztrosimo na večji površini. S tem dosežemo, da prašiče čim dlje zadržimo na krmišču. Sade, domači kostanj, želod ali krompir razsujemo v tankih plasteh. Plesniva krma ni primerna, prav tako ne želod rdečega hrasta, ki je drevo parkov.

Divji prašiči so divjad z velikim življenjskim prostorom, ki ga pogojujeta mir in hrana. S krmljenjem pa postanejo zvesti manjšemu predelu. Na vsakih 1000 ha prašičjega rajona naj bi bilo vsaj eno krmišče. Pogone v teh predelih omejimo in prašiče odstrelujemo zlasti na čakanju ali zalazu. Zlasti pa prenehamo s pogoni v drugi polovici januarja in v februarju, ko svinje že izbirajo prostore za legla. Sodimo, da je krmljenje divjih prašičev brez dvoma eden izmed nujnih gojitvenih ukrepov.

Na to navezujemo tudi ukrepe za zmanjšanje škode od divjih prašičev. Ni zanesljivih zaščitnih ukrepov, niti s kemikalijami, ograjami, kurjenjem ognjev, privezovanjem psov itd. Ponekod pa se na sklenjenih površinah dobro obnese električni pastir. A škode lahko občutno zmanjšamo z izboljšanjem prehrabnih pogojev (krmne njive, krmljenje).

Lovska zveza Slovenije s svojo strokovno službo brezplačno nudi pomoč vsem lov. družinam pri izvajanju ukrepov za izboljšanje prehrabnih pogojev in v vseh drugih vprašanih gojitve divjadi.

Blaž Krže, inž. gozd.,
strok. sekretariat LZS

Proti cianovodiku — za cianovodik

Zopet je tu zima in lovci spet premišljujejo o lovu na lisice.

I.

Ko prebiram Lovce, ugotavljam, da je še vedno mnogo takih med nami, ki zagovarjajo strup, naj si bo proti lisicam, volkovom, vranam in srakam. Ali nismo lovci gojitelji divjadi, ki imamo pravico odstreliti divjad le za nagrado za svoje delo pri varstvu narave? Pravi lovec je po

mojem le lovec s puško, ne pa s strupom in pastmi. Misel, da je nemogoče držati nekatere mesojede živali in škodljivce na kratko s puško, zagovarjajo predvsem tisti, ki gredo v lovišče samo jeseni, ko je lov na fazane, zajce in drugo meso. Kako velike možnosti izživljanja ima lahko lovec z lovom na vrane, srake — ne samo jeseni, v vseh letnih časih, toda zanje je škoda nabojev, saj je njihovo meso neužitno. Kar pošteni bomo priznajmo, da vrane in sračje nadloge že zdavnaj ne bi bilo, če bi te ptice imele dobro, okusno meso kakor npr. jerebice. Lovec mora imeti veselje do plena, do trofeje, ne pa do mesa. Sami lovci razširjamo mnenje, da lisice streljamo samo tedaj, ko ima dober kožuh, češ je vsaj nekaj zaslužka. Menim, da naj bi lisice streljali enako vneto tudi že poleti, saj so mladiči tedaj že toliko odrasli, da ne bi poginjali od lakote. Sicer pa, če ustreliš lisico-mater, nekaj večjim mladičem lahko pomaga lisjak. Prav je, da zagovarjamo lovsko pravičnost tudi pri lisicah, toda ne pretirano, ker bomo sicer prisiljeni klicati na pomoč — strup.

Nekateri se pa boje mraza pri čakanju v mrzli zimski noči. Veliko ur sem že zastoj prečkal, a nisem še vrgel puške v koruzo. Vem, da je treba najmanj trikrat na prežo zmrzovat, da enkrat pride lisica. Sicer pa ni treba misliti samo na lisico in mraz, tovariš, poglej okrog sebe, kako se v mesečini leskečejo snežni kristali! Če poznaš le nekoliko lisičji glas, boš v januarski ali februarški noči imel uspeh. Privabil boš zvitorepko, če boš v zajčje večalo pihal, kakor da kašljaš. Ko se lisica oglasi, mora biti puška pri licu. Na tak način sem jih dobil že veliko. Na tako klicanje pa raje pride ljubosumni lisjak kakor lisica. Gotovo si že klical srnjaka ali jereba. Večkrat te je obiskala lisica, a je nisi videl, ker si se premikal. Zato pa pri klicanju bodi

miren, kakor da si iz lesa! Ali je lovska družina jeseni založila mrhovišče? Če je vedno založeno, ga lisice gotovo obiskujejo. In če je zraven mrhovišča visoka preža, je uspeh ob luninem svitu zagotovljen.

Tudi pogon na lisice s psi je uspešen, če se lovci strelci postavijo na stojišča pred lisičine. Če lisico goni vztrajen, oster gonič, bo lisica hotela prej ali slej v lisičino. Na takih pogonih pa streljamo samo lisice, kar je važno za vzgojo gonicev, še posebno zdaj, ko zajcem prizanašamo. Takih pogonov naj bi bilo pozimi čimveč, vendar s psi, ki ne gonijo srnjadi.

Ne morem razumeti, da se lisice v lovišču lahko razpasejo v visokem številu, če se lovci za lovišče in divjad zanimajo vse leto. Če bi bilo tako, ne bi bilo vzdihovanja po strupu.

Marijan Slak,
Mokronog

II.

V našem glasilu je bil že objavljen predlog za zopetno uporabo cianovodika, predvsem za ugonabljanje lisic in s tem v zvezi za preprečevanje stekline, ki se bliža našim mejam.

Ukinitev uporabe cianovodika je zelo neugodno vplivala na hribska lovišča, še posebej na tista s skalnatim svetom.

V razsežnih gozdovih z globokimi skalnimi duplinami in luknjami lovec s puško in psom nikakor ni kos lisici. Brez uporabe ustreznih strupov je uničevanje roparic, predvsem lisic, zelo naporno in dolgotrajno ter razen tega ne dovolj uspešno. Zaradi lisic pa veliko trpijo zajčja legla in mlada srnjad.

LD Veliki Kamen se pridružuje predlogu za zopetno, a pravilno uporabo cianovodika.

Jože Moškon

Lovska smola

Lepega poznojesenskega dne sem se napotil v planine. Imel sem še »prve noge«,

kakor pravijo, zato se nisem oziral na lovske ali pastirske steze, lezel sem iz jarka v jarek, z roba na rob, kakor je pač nanese. Okoli poldneva sem prišel visoko na gozdni meji do skupine macesnov, žarečih v zlati jesenski barvi. Želodec je zahteval svoje, zato sem se odločil za kratek počitek. Medtem ko sem z velikim apetitom pospravljal »dobrote« iz nahrbtnika, sem na nasprotnem bregu opazoval gamse, ki so se mirno pasli ali pa polegali po »pesku«. Kar naenkrat so se vznemirili in zbežali v bližnje ruševje. Ugibal sem, kaj jih je preplašilo, dokler ni izza roba priplaval planinski orel.

Tako sedeč visoko v planini, popolnoma sam, okoli mene popoln mir, me je obšlo prijetno čustvo, izredno srečnega sem se počutil. Menim, da se tako srečnega lahko počuti v naravi samo prijatelj narave. Zapihal je rahel veter, z macesnov so začele padati rumene iglice, veter jih je vrtinčil po zraku. Izgledalo je, ko da bi padal zlat sneg. Bil je nepopisno lep prizor. Ob tem mislim na našo »ubogo« mladino, ki postopa po mestnih ulicah, ne vedoč, kako bi uničila dolčas. Mladina pojdi v planine, v naravo, ta ti bo nudila več kakor zatohle kino — ali plesne dvorane!

Čas je hitel, treba je bilo nadaljevati pot. Zapazil sem večji trop gamsov, okoli 40. Ugotovil sem smer vetra, jih previdno zalezal na kakih 100 korakov, legel ob robu ruševja in jih z daljnogledom opazoval, enega za drugim. Bila je seveda sama »kozarija«, vmes nekaj 3 do 4 letnih kozlov. Trop se je počasi pasel proti vrhu in zginit za robom. Tako sem se zveroval v gamse, da nisem zapazil, kako so se vrhovi odeli z meglo. Ko sem že hotel oditi, zapazim desno od mene v neposredni bližini močnega gamsa. Na prvi pogled sem ugotovil, da je že zelo star. Vsi prejšnji so bili že vsi v zimski dlaki, ta pa še popolnoma neprebarvan, tudi truplo je imel nekam

oglato in je bil sploh v slabi kondiciji. Rogljev nisem mogel videti, ker je tiščal glavo v visoko travo. Sicer se mi je zdelo, da vidim v travi krivine rogljev, toda nisem mogel verjeti, da bi bili roglji tako visoki. Končno je gams dvignil glavo. Nisem se motil. Izredni roglji! Takoj sem se spomnil na — starim lovcem dobro znano Sonnbichlerjevo kožo, uplenjeno v Bornovem lovišču. Ti roglji so bili morda še boljši, ker so bili bolj razkrečeni. Ugotovil sem izredno staro kožo, ki je že zapustila trop, saj zaradi starosti in onemoglosti ni mogla biti več koza vodnica. Zdela se mi je tako oslabela, češ da ne bo več preživela prihajajoče zime. Odločil sem se za strel. Ležec na trebuhu, popolnoma mirno pripravim puško — saj se mi je zdelo, da je koza gluha in slepa. Odprem naprožilo in iščem gamsa v križ. Nenadoma potegne močan piš s sodro. V trenutku sem jo imel polne oči. Puško predenem v levo roko, z desno pa sežem v žep po robec, da si izbršem oči. V tem trenutku pade strel, zemlja pred menoj se zapraši, gams zgine v ruševju. Prvi hip pomislim, da je streljal po meni divji lovec, nato šele s strašnim razočaranjem ugotovim, da se mi je sprožila puška.

Tako ta izredna trofeja — po moji oceni okoli 130 točk — trohni nekje v ruševju v Karavankah.

Kajti tega gamsa ni prej ne slej nihče videl.

Alojzij Kovač

Foto Vl. Pleničar

Vprašanja – odgovori

Lovski pogreb

Vprašanje:

Sklenjeno je bilo, da bomo lovskemu tovarišu priredili lovski pogreb. Ko smo prišli k pogrebu, nihče ni točno vedel, kako naj vse skupaj izvedemo. Vsak je po svoje »komandiral«. Marsikomu izmed lovcev je bilo nerodno, ko smo šele na dvorišču pred pokojnikovim domom vpričo drugih pogrebcev ugotavljali, da ni nikogar z rogom, da jih je premalo s puškami in polovica lovcev celo brez zelenih vejic. Tudi med pogrebom je bilo celo vrsto nepravilnosti. V osmrtnici temu našemu lovcu pa je v »Lovcu« pisalo o lepem lovskem pogrebu, o salvah in zadnjem pozdravu lovskega roga. Tako in podobno piše v osmrtnicah tudi za druge lovce. Toda če so lovski pogrebi tudi v drugih krajih tako slabo izvedeni, potem je to dokaz, da je lovce tudi o lovskem pogrebu treba poučiti. V zadnjem »Lovcu« je M. A. v tej rubriki napisal, da je lovski zbor in pozdrav lovini neke vrste parada. Da, tudi lovski pogreb je neke vrste parada. Zato ga je treba pravilno izvesti — ali pa ga sploh ne izvesti. Cenjeno uredništvo, upam na poučen odgovor.

Z. I., Ljubljana

Odgovor:

Upamo, da bomo prošnjai ustregli kar z objavo stavka o lovskem pogrebu v »Slovenskem lovskem priročniku«, ki izide še ta mesec:

Pogreb je lovski, kadar ga organizira lovska družina in pokojnika na njegovi zadnji poti nosijo oziroma so mu častno spremstvo lovci, ki pogreb do podrobnosti pripravijo. Tudi lovski pogreb mora biti izraz lovske organiziranosti. Lov-

ci se udeležijo pogrebu po možnosti v lovskih krogih in gotovo z zeleno vejico za klobukom na levi strani. Vsaj pol ure pred pogrebom postavijo 4 lovci — brez pušk — ob pokojnikovi krsti častno stražo, ki se menja, če stoji dalj časa. Ko krsto dvignejo k pogrebu, častno stražo zamenja častno spremstvo štirih lovcev, navadno s puškami na levi rami s cevmi spredaj navzgor. Nosači so poleg častnega spremstva lovci brez pušk. Umrlega lovca spremljajo na zadnji poti v urejeni skupini pred krsto tudi drugi lovci brez pušk. Na čelu skupine nosijo lovski prapor, pokojnikova odlikovanja, lovski venec in morda tudi pokojnikovo puško, ki je odprta oziroma prelomljena, simboličen znak, da je pokojnikov lov končan.

Vsi lovci so na lovskem pogrebu pokriti; lovski klobuk je prav tako del lovskega kroja kakor gasilska ali vojaška kapa. Če je pogreb cerkveni, lovci počakajo pred cerkvenimi vrati v častnem špalirju. Če gredo v cerkev kot organizirana skupina, ostanejo pokriti tudi v cerkvi in častno spremstvo nese puške tudi v cerkev.

Ob odprtem grobu je od govorov lovski zadnji. Govornik se na koncu govora odkrije, sname s klobuka zeleno vejico, jo spusti pokojniku na krsto in se zopet pokrije. Za njim store isto lovci, najprej lovci iz častnega spremstva in nosači, ki stoje tik ob jami.

Če je sklenjeno, da umrlega počaste s salvo iz lovskih pušk, to navadno izvede manjša skupina lovcev takoj po lovskem govoru, med polaganjem zelenih vejic, v primerni oddaljenosti od pogrebcev oziroma za pokopališkim zidom. Skupino za salvo sestavlja manjše število lovcev s puškami, ki gredo navadno v pogrebem sprevodu ob lovskem vencu in na pokopališču oziroma izven njega takoj zavzamejo določeno mesto. Enako lovec z lovskim rogom. Vodja skupine za salvo poveljuje:

»Lovskemu tovarišu zadnji pozdrav!« Najprej se oglasi trikrat lovski rog, ker je lov za pokojnika za vedno pri kraju. Med zvoki lovskega roga praporščak povesi trikrat nad krsto lovski prapor. Sedaj da vodja znak z roko za salvo, ki je lahko trikratna. Ker je salvo z različnim lovskim orožjem težko dobro izstreliti, jo lahko nadomesti zaporedno streljanje.

Lovski pogreb pa se zaradi različnih okoliščin lahko tudi nekoliko drugače izvede. Pri vsakem pa morajo biti upoštevana osnovna načela lovskih običajev.

Uredništvo

Mladi pišejo

Naš lovec

Naš lovec je vitke postave, na glavi rad nosi klobuk, na rami mu puška smehlja se, jo ljubi kot kranjske klobase.

Ob gozdu si prežo postavi, a nanjo se redkokdaj vzpne, zavoljo dela doma pač ostane, na lov malokrat gre...

Bojana, Valdi,
Irena Peric,
Bilje pri Novi Gorici

»Na mrtvega upam tudi jaz...« (Foto A. P.)

Doživljaj v jesenski noči

Sončen jesenski dan se je nagibal k zatonu. Sonce je s svojimi toplimi žarki še enkrat pobožalo pokrajino. V tisočeri barvnih odtenkih je bleščal gozd na pobočju. Rahel vetrič je trgal orumenelo listje, ki se je žalostno spuščalo na tla. S prijateljem sva se dogovorila, da greva na polhe. Naglo sva pripravila »skrinjice« in drugo opremo. Še preden je vzšla luna izza visokih gora, sva se že vzpenjala po strmih pobočjih, da čimprej prideva v poljske domovanje.

Razdelila sva skrinjice in jih nastavila vsak na svojem koncu. Kmalu po tem se je izza gora prikazala luna. Tudi polhi so prilezli iz svojih lukenj in se oglašali po drevju. Bilo je slišati le njihovo cviljenje in glasno udarjanje vzmeti. Potem so se začeli oglašati tudi jeleni. Rukanje je odmevalo med hriboma.

Visoko v drevesni krošnji se je oglasila sova. Poljska pesem je utihnila, slišalo se je samo prasketanje krempljev po starem lubju. Naredila sva obhod ter v snopu električne baterije videla, da visi skoraj iz vsake »skrinjice« debel polh. Ponovno sva nastavila, pogasila ogenj ter zapustila temni gozd.

Naslednji dan sem zopet obiskal poljske domovanje vrh pobočja. Prijetno sem bil presenečen, saj je zopet skoraj iz vsake »skrinjice« visel polh.

Jože Vajdetič

Lovska organizacija

Iz Poljanske doline

O našem lovišču bi pisatelj lahko mnogo napisal. O lepoti narave, o Blegošu, Malenskem in Bukovem vrhu je pisal naš rojak dr. Ivan Tavčar, posebno v romanu »Cvetje v jeseni«. Meni tako pisanje ni dano in

bom napisal le nekaj o življenju naše lovske družine.

Petdeset nas je, med njimi šest, ki so prejeli znak za lovske zasluge. Po sedanjih strogih kriterijih pri nas ne bo kmalu višjega odlikovanja.* Res je, da naši člani domačini delujejo le v okviru lovske družine, ker oddaljenost preprečuje delovanje v višjih lovskih forumih. Toda brez uspehov v lovski družini tudi ni uspehov višje lovske organizacije.

Ko smo zadnjikrat podelili kar štirim članom znak za lovske zasluge, je bila to družinska slovesnost, združena z razvitim praporom. Botra prapora Marija Čadež in boter Jernej Mrak sta izrazila željo, da bi se pod praporovim okriljem vzgajali dobri lovci, zaščitniki narave in branilci rodne grude.

Vsako leto priredimo lovski družabni večer, na katerega pridejo tudi žene članov, da se spoznajo, pokramljajo in uganejo tudi kakšno pikro na račun svojih mož lovcev. Pri nas ni tako enostavno priti skupaj, posebno ne, če je slabo vreme, kajti nekateri imajo peš tudi dve uri daleč. Marsikako delo opravijo žene namesto nas, ko se potikamo po lovišču, zato naj se vsaj enkrat v letu povešele in zavrtje ob zvokih harmonike.

Naše lovišče je po prirodnih lepotah edinstveno, pa naj bo na Pasji ravni, Gaberški gori ali Blegošu. Z vsakega vrha se ti odpre nov razgled; z Blegoša tja do Triglava in Dolomitov na eni strani in do Slavnik, Snežnika, Velike Kappele na drugi strani.

Tudi po naseljenosti divjadi je lovišče zelo pestro, saj je v dolini fazan, višje srnjad in na najvišjih vrhovih gamsi; tudi divjega petelina in ruševca imamo, da o zajcu ne govorim.

* Pravilnik o podeljevanju lovskih odlikovanj, ki ga je sprejel upravni odbor LZS 31. maja 1969 in je objavljen v Lovcu št. 2/1970, v 4. členu določa: »Z redom II. stopnje je lahko odlikovan za svoje delo in uspehe tudi lovec, ki se je izkazal samo v lovski družini, če mu okolnosti niso dopuščale širšega udejstvovanja.« — Ur.

Lovska družina Poljane nad Škofjo Loko

Za opazovanje divjadi in lov so kilometri in kilometri lovskih steza, ki so ponekod vklesane tudi v živo skalo. Brez lovskih steza bi bilo nemogoče prečkati Blegoš, Stari in Mladi vrh, saj strmine niso tako nedolžne, kakor zglejajo od daleč. Po vsem lovišču so oskrbovane solnice, ki so tudi dobro obiskovane. Mogoče se čudno sliši, toda lovske kočje nimamo. Če jo bomo zgradili, bo to lovska kočja v pravem pomenu besede in ne luksuzni dvorec. Za nujne potrebe sta v odročnih predelih bivaka, kjer se lovec odpočije, zagotavlja pred slabim vremenom in mrazom, v skrajni sili pa tudi prenoči.

Divjad povzroča posebno na višinskih kmetijah škodo, ki jo poravnavamo sporazumno, saj težko življenje višinskega kmeta poznamo. Že samo to, da smo kljub škodi od divjadi v vsaki kmečki hiši gostoljubno sprejeti, je znak, da je naš odnos do kmetov pravičen.

Ko zapade sneg, je naša največja skrb pomagati divjadi preko zimskih tegob, posebno srnjadi. Naš smoter je polno lovišče zdrave, krepke divjadi in temu namenu se morajo pokoriti vsi člani, bodisi pri krmljenju ali odstrelu.

Članstvo je raztreseno po

vsem lovišču in tako je lovišče pod stalnim nadzorstvom.

Imamo tudi člane iz mest, ki pa se zaradi oddaljenosti ne morejo toliko udeleževati v lovišču kakor lovci domačini.

Resnici na ljubo je pa treba povedati, da imamo tudi mi včasih težave s posamezniki. Navadno pomaga že graja na posvetu, če pa to ni dovolj, zadevo prevzame disciplinsko razsodišče. Brez discipline lovišča ni mogoče upravljati, to mora vsak prej ali slej spoznati.

Vzgoja in izobraževanje naših članov se izboljšuje. Upamo, da bomo z leti dosegli tisto stopnjo, ki je za pravičen lov potrebna. Zaradi pomanjkanja strokovne lovske literature si pomagamo s krajšimi strokovnimi predavanji, vendar udeležba ni zadovoljiva.

Po naših hribih je nemogoče lov na zajca in lisico brez dobrega lovskega psa. Pretežno imamo kratkodlake istrske goniče, ki so glede lepote in uporabnosti odlični. Tudi za delo po krvnem sledu imamo izučene pse, kajti ni vsak strel takoj smrten in napako lovca mora popraviti pes s svojim nosom. Za razvoj kinologije ima levji delež naš kinološki referent Tone Čadež, ki je tudi praporščak.

Naš starešina Miklavčič je sorazmerno mlad, toda že nekaj let uspešno vodi lovsko družino in usklajuje razna mišljenja in nagnjenja v dobrobit lovišča. Seje upravnega odbora LD so vedno sklepne, manjka največ po en član, četudi so nekateri odborniki zelo daleč od našega centra v Poljanah.

Lojze Krek,
tajnik LD Poljane

Posnemajmo jih!

Lovec Karel Pureber, član LD »Stol« — Žirovnica, naju je z ženo septembra povabil v njihovo lovišče na pobočju Stola v Karavankah. Šli smo mimo obeležij NOB, kjer so padli številni borci. Prav v teh

predelih se je že od vsega začetka zadrževala Cankarjeva četa jeseniških prvoborcev. Tu so hodili med vojno borci Kokrškega oddela, kurirji, ki so imeli zveze proti Dragi, Štajerski, Dolenjski, čez Savo proti Jelovici, proti Mežakliji, Korški in Kranjski gori. Tu je tudi Medji dol, kjer so padli kurirji s svojim komandantom.

Lovci LD »Stol« so namreč prvi prevzeli skrb za spomenike oziroma spominska obeležja NOB. (Beri poročilo v Lovcu, št. 11/1971.) Prav to je pa danes tisto, kar nam najbolj izpričuje delo, aktivnost in vzgojo mladih v tej lovski družini. Daleč od naselij v gorah so vsa obeležja tako skrbno urejena, da nam ni treba več misliti, da jih bo prerasel mah in da bodo na ploščah zbledela imena junakov, ki so tam padli. Pri vsakem obeležju je tudi klop, nekatera so tudi ograjena, da ne more do njih živina. Pri vseh obeležjih je sveže planinsko cvetje. Lepo vreme je prav takrat zvonilo v lovišče in gore tudi druge lovce, ki smo jih srečavali na stezah strmih pobočij. Vsak je imel šopek cvetja, ki ga je nesel h kakemu obeležju.

Na vprašanje »kje si bil, kam greš?« so odgovarjali z imeni na spominskih obeležjih, »bil sem pri Janezu, Vojku, Julki, pri kurirjih itd.« Kljub temu, da je vsak zadolžen za določeno obeležje, prevladuje med lovci pravi tekmovalni duh. Nihče ne more mimo tega ali onega spomenika, čeprav zanj ni zadolžen, da

Pri spomeniku padlim kurirjem na Stolu v Karavankah

ne bi pri njem položil šopka ali izruval plevla.

Najbolj pa me je presenotilo nepričakovano srečanje ob spominskem obeležju lovca Janezu. Tam smo počivali in po nočni nevihti imeli prelep razgled od vasi v podnožju Karavank preko Bleda proti prostranim gozdovom Jelovice, Pokljuke in Julijskim Alpam. Mir in naše premišljevanje je iznenada prekinil mladinec Darko, član pomladka Lovske družine »Stol«, sin lovca Muleja, tudi člana LD »Stol«. Tovarišu Pureberju je naštel vrsto obeležij, ki so potrebna manjših ali večjih popravil, in tudi kateri lovci premalo skrbijo zanje in predlagal, kaj bo treba še storiti, da bo tako, kot so se dogovorili. Še nekaj besed in spet je zaropotalo kamenje pod težkimi Darkovimi čevlji, ki je nadaljeval pot proti vrhu, proti novi Prešernovi koči, proti spomeniku, kjer je padel borec Jože Koder, ko je Cankarjeva četa bila boje z okupatorjem in domačimi izdajalci, februarja 1942.

Prav ta petnajstletni fant mi je potrdil, da imam pravilno mnenje o naši mladini. Seveda mladi tega ne bi delali, če bi jim starejši o tem samo pripovedovali, jim dajali naloge in jih kritizirali. Prav tu naj nam bo LD »Stol« za zgled, kako je treba delati z mladimi. Vključili so jih v svoje vrste. Z njimi gredo v lovišče. Tam pa jim ne pripovedujejo le o divjadi in dolžnostih lovcev do nje, ampak tudi o naši preteklosti, težkih dneh NOB, o bojih, o borcih, ki so takrat padli in katerim so postavljena ta obeležja. Mladi lovci niso v svojem lovišču ponosni le na lepote pokrajine, na gamse in drugo divjad, ampak tudi na to, da so številni spomeniki in obeležja zaupani prav njim.

Prepričan sem, da bodo sledile žirovniškimi lovci še druge lovske družine v naši občini in širom po domovini pa tudi druge organizacije in društva mladih.

Jaka Klinar

Lovski dom na Koprivniku, LD Polšnik

25 let LD Polšnik

Četrto stoletje pomeni, da s približno 4000 ha velikim loviščem člani LD Polšnik upravljajo že od osvoboditve. Za lep jubilej iskrene čestitke! Zaslužijo pa jih še posebno štirje živi ustanovni člani: Ivan Ravnikar, Ivan Končina, Ivan Hiršel in Alojz Poglajen. Letošnji jubilejni občni zbor jim je podelil lepe diplome. Lovišče je izrazito hribsko. Zambuh 782 m, Ostrež 841,

Koprivnik 875 in celo vas Polšnik leži 680 m nad morjem. Lovišče se razprostira od Pasjeka po zasavskih dolomitih na desnem bregu Save do ozke soteske Šklendrovca. Glavna divjad je srnjad, letos je predvidenih za odstrel 23 srnjakov ter 28 srn in mladičev. Divji prašiči se najraje zadržujejo v obširnih gozdovih Amerike. Zajčji stalež se popravlja. K temu precej pripomore zelo majhna poraba kemikalij hribskih

kmetov in seveda vztrajna skrb lovcev, da imajo zmernen stalež lisic in kun. Preteklo leto so uplenili 28 lisic in precej kun. Postavljajo se tudi s tem, da imajo med redkimi v zasavskih loviščih še divjega petelina. Zadnje čase pa se pojavljajo tudi gamsi, ki jih že desetletja v teh predelih ni bilo.

Število članov je že naraslo na 50. Precej je med njimi izrednih lovskih entuziastov, kajti vrednost njihove

Člani LD Polšnik pred svojim domom

vega prostovoljnega dela v lovišču je letno okrog 20 000 din. Postavili so lep lovski dom na Koprivniku. Uvedli so v svoje gospodarjenje mnoge izpopolnitve. Lovišče je razdeljeno na revirje, imajo sistem točkovanja, seje upravnega odbora so javne. Imajo velike krmne njive («Velika njiva» 23 arov), bogato založena krmišča in sposobno vodstvo. Pri nas so med prvimi začeli polagati srnjadi proti nosnemu zolju in črevesnim zajedavcem zdravilo Thibenzole. Že nekaj let imajo vprašanje lovskega turizma rešeno s pavšalno pristojbino. Lani so na primer inozemski lovci uplenili 5 srnjakov in eno srno, za katere so s pavšalnimi lovniimi pristojbinami dobili precej več kakor bi po ceniku.

In načrti? Resno se bodo spoprijeli s tukajšnjim najbolj perečim problemom potepuških psov in mačk. V teku so priprave za nabavo in izpustitev gamsov in fazanov v lovišče. Letos pa bodo razvili tudi lovski prapor.

Dane Namestnik

Jubilanti

Franjo Bulc — sedemdesetletnik

Rojen je bil 29. novembra 1901 v Šentrupertu na Dolenjskem, član Slovenskega lovskega društva pa je postal že s 17. letom. Ime Franjo Bulc je tesno povezano z napredkom slovenskega lovstva po osvoboditvi, še posebno pa kinologije.

Najdemo ga kot dolgoletnega odbornika v slovenskem republiškem lovskem forumu, a največ truda je vložil v napredek lovstva na Dolenjskem, saj funkcijo predsednika LZ Novo mesto uspešno opravlja že od leta 1952. Njegova zasluga je, da imajo Dolenjci svoj

Franjo Bulc

lovski dom, v katerem je tudi lovska trgovina. Pod njegovim vodstvom je bil postavljen spomenik padlim borcem NOV na Frati, kjer je vsako leto vzorna brakada z udeležbo lovcev iz raznih krajev Slovenije. Na njegovo pobudo je LZ Novo mesto kot prva v Sloveniji razvila svoj lovski prapor in njej sledeč ima danes svoj lovski prapor že večina naših LD in LZ.

Kot predsednik Kinološke zveze Slovenije vodi in usmerja slovensko kinologijo že skoraj 20 let. Jubilant je bil sodelavec nestorjev jugoslovanske kinologije, dr. Lovrenčiča, dr. Lokarja in drugih, najdemo ga vseskozi pri pripravih, ustanovitvi in razvoju slovenske in jugoslovanske kinologije. Enako kakor nekoč je še danes nesebičen, požrtvovalen delavec na kinološkem polju. Njegova prizadevnost, vsestranska izkušnost, neizčrpna življenjska sila in izredna organizatorična sposobnost se odražajo pri vsem njegovem delu.

Takoj po ustanovitvi in učvrstitvi lovske kinologije je položil tudi temelj naši športni kinologiji. A se ni udeleževal samo z idejo in organizatorično, bil je tudi sam zreditelj, gojitelj in vodnik lovskih kakor tudi športnih oz. nelovskih psov. Znana je bila njegova psarna »Mirna«. Med drugim je tudi tako rekoč prav on odkril javnosti našo domorodno, izvirno jugoslovansko pasmo psov čuvajev — šarplanince, ki jih je pri-

vedel k nam iz južnih krajev.

Od začetka plodno sodeluje kot funkcionar Jugoslov. kinološke zveze (JKS). Kot izvoljeni delegat je večkrat uspešno zastopal naše interese na zasedanjih Mednarodne kinološke zveze (FCI). Njegova aktivnost je prisotna na številnih sestankih, strokovnih seminarjih, prireditvah in zasedanjih Kinološke zveze Slovenije. Razen tega pa je njegova delovna osebnost upoštevana tudi v drugih organizacijah in ustanovah.

Tovariš Franjo je nosilec vseh naših lovskih in kinoloških odlikovanj, kar tudi izpričuje veličino njegovega dela in uspehov v lovstvu in kinologiji.

Ob vašem življenjskem prazniku, tovariš Bulc, vam pristrčno čestitamo in izrazimo polno priznanje za vse vaše nesebično delo, z iskreno zahvalo ter resnično željo, da bi čili in zadovoljni v krogu svoje družine ter med nami lovci in kinologi še dolgo tako uspešno in z zanosom opravljali svoje poslanstvo.

Kinološka zveza Slovenije, Lovska zveza Novo mesto

Cene Kranjc — šestdesetletnik

Zadržano in brez posebnega hrupa, kakor je njegovi tihi in blagi naravi podobno, je Cene Kranjc, naš lovski tovariš in sodelavec pred nedavnim praznoval svoj šestdeseti rojstni dan. Rojen v Repnjah pri Vodica, v prelepi pokrajini z bogato lovsko tradicijo, je že kot otrok s svojim očetom, tesarjem in lovcom, ki se ga s pristrčnim ganotjem tolikokrat spominja, hodil po okoliških gozdovih. Tu mu je oče odkrival prelesti narave in mu dajal prve nauke o lovu. Tako zgodaj spodbujan k ljubezni do narave in vpeljan v lovske skrivnosti je nadvse razumljivo, da je Cene postal tako dober in zavzet lovec.

Zato tudi ni čudno, da ga takoj po osvoboditvi, ko se je kot aktivni borec NOV

Cene Kranjc

vrnil v domači kraj, najdemo med organizatorji slovenskega lovstva. Aktivno sodelujoč v republiški lovski zvezi, v ljubljanski zvezi, kot urednik Lovca, se je uvrstil med najvidnejše slovenske lovce. Meni da je ni lovske družine v Sloveniji, ki je ne bi obiskal in ne lovskega foruma, na katerem se Cene Kranjc ne bi z vso upornostjo zavzemal za napredek slovenskega lovstva in uveljavitev čim doslednejše lovske etike.

Zelo aktivno je sodeloval pri nastajajoči novi lovski zakonodaji. Z vso zavzetostjo je pomagal pri organizaciji mednarodne lovske razstave v Düsseldorfu in jugoslovanske v Ljubljani, kjer je posebno vztrajal na ustrezni opremlitvi lovskih trofej. Njegovi sodelavci se ga bodo posebej spominjali, s kakšnim ognjem je šel v boj za to, da bi dobili slovenski lovci svoj dom. Da so se za »Zlatorog« v tako kratkem času zbrala razmeroma znatna finančna sredstva, je prav gotovo tudi njegova zasluga.

Lovstvu pa je hotel biti koristen tudi neposredno na terenu. Skoraj dvajset let je bil starešina LD Vodice. Njegova zasluga je, da so domačini teh krajev lovci z najboljšimi lovskimi vrliami in zgledno lovsko etiko. Zato ga je družina tudi upravičeno izvolila za častnega starešino.

Za zasluge v lovstvu je bil jubilar tudi odlikovan z vsemi našimi lovskimi odličji.

Ko ti, dragi Cene, tvoji lovski tovariši iz Vodic in vsi drugi sodelavci čestitamo ob tvoji šestdesetletnici, ti iskreno in iz vsega srca želimo, da bi še dolgo čil in krepak ostal v lovskih vrstah z dobrim zdravjem in dobrim pogledom!

LD Vodice
Zveza lovskih družin
Ljubljana
Uredništvo Lovca

Viktor Herfort

Janez Jurica, upokojeni gozdar, član LD Veliki Podlog, je letos praznoval 60-letnico in 26 let udeleževanja v lovskih vrstah. Kot sin malega hrbovskega kmeta je že v svoji mladosti pod takratnim režimom spoznal težko življenje delovnega človeka. Že leta 1942 je sodeloval v OF in kmalu odšel v partizane. Bojeval se je v več krajih in bil težko ranjen. Z avionom so ga prepeljali v bolnišnico v Bariju v Italiji. Po osvoboditvi se je vrnil kot invalid in služboval kot gozdar v več krajih Slovenije. K jubileju mu iskreno čestitamo in mu želimo veliko zdravja in še dolgo ravne cevi.

LD Vel. Podlog — J. J.

Umrli

Viktor Herfort

Odličnemu preparatorju, plodnemu lovskemu strokovnjaku in nadvse priljubljenemu lovskemu tovarišu se je življenje izteklo v njegovem 65. letu, 3. oktobra 1971.

Viktor, sin znanega lovskega strokovnjaka in preparatorja, je že kot otrok prisluhnil življenju narave in kot mladenič izredno napredoval v živaloslovju. Preparatorsko šolo je dovršil na Dunaju. Pred vojno je bil direktor zoološkega vrta v Beogradu, s

prihodom okupatorja pa od tam izgnan. Zatekel se je v Deliblatsko peščaro, kjer se je posvetil varstvu divjadi. Leta 1944 se je na sremskem bojišču pridružil jugoslovanski narodnoosvobodilni vojski in se po osvoboditvi vrnil v svojo rodno Ljubljano. Tu se je takoj vključil v urejanje vzornih lovišč in graditev slovenske ter jugoslovanske lovske organizacije. Bil je dolgoletni član upravnega odbora Lovske zveze Slovenije in član njenih komisij: za ocenjevanje lovskih trofejev, za ureditev lovskega muzeja v Bistri, za lovsko-čuvajske izpite, gospodarske komisije. Skratka, bil je povsod, kjer je lovstvo rabilo izkušenega lovskega strokovnjaka.

Skoraj ni lovca, ki ne pozna njegove preparatorske umetnosti. Daleč po domovini pa tudi preko naših meja pričajo izdelki njegovih rok o njegovem velikem znanju, umetniški dovršenosti in poznavanju biologije divjadi. Vsaki mrtvi živali je znal vrniti videz življenja in jo pričarati v najznačilnejši obliki. Z vso zavzetostjo se je prizadeval za mlad preparatorski kader. Na njegovo iniciativo in z angažiranjem Lovske zveze Slovenije je bila pri Centru strokovnih šol v Ljubljani ustanovljena 3-letna preparatorska šola, ki jo je vodil tovariš Herfort in na njej tudi največ poučeval. Njegovemu elanu in prizadevnosti smo dolžni zahvalo, da imamo danes v

Sloveniji več preparatorjev. Njegove zasluge za lovstvo potrjujejo tudi njegova odlikovanja: znak za zasluge, red II. in I. stopnje, ki mu jih je podelila Lovska zveza Slovenije.

Ob odprtem grobu na pokopališču v Štepanji vasi mu je v imenu Lovske zveze Slovenije spregovoril njegov dolgoletni sodelavec dr. Jože Benigar, številni lovci pa so mu ob zvokih lovskega roga spustili na njegovo krsto v preranem grobu zelene vejice.

Naj bo trajen spomin na lovca, gojitelja, strokovnjaka in dobrega ter skromnega Viktorja!

Lovski tovariši

Alojz Dunaj nas je 23. 8. 1971 nenadoma in mnogo prezgodaj — star komaj 54 let — za vedno zapustil. Od leta 1949 je požrtvovalno in nesebično deloval v lovski organizaciji. Skoraj 20 let je vestno in vzorno vodil blagajniško poslovanje LD. Še v zadnjih trenutkih svojega življenja se je spomnil blagajne LD in dal navodila za predajo blagajne. Več let je bil predsednik nadzornega odbora LZ Ljutomer, aktivno pa je tudi sodeloval v drugih družbenih organizacijah. Za svoje požrtvovalno delo je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge.

Poštenega in požrtvovalnega lovskega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

LD Križevci
pri Ljutomeru — F. O.

Jože Blažič, član LD Dobova, nas je 15. 6. 1971 nenadoma in tiho zapustil, star 42 let. Izguba velikega ljubitelja narave in nadvse dobrega tovariša je boleče odjeknila v srcih vseh članov. Ob odprtem grobu se je od Jožeta poslovil tajnik LD, zadonel mu je lovski rog in jeknila salva iz lovskih pušk. Iskrenega lovskega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Člani LD Dobova

Alojz Dunaj

Franc Kraševac, rojen 1. 1903, nas je julija 1971 nenadoma za vedno zapustil. Člani naše LD ga bomo ohranili v najlepšem spominu kot odličnega lovca, dobrega lovskega tovariša in skrbnega lovskega čuvaja. Na naših lovih in v lovski družbi ne bo nikoli pozabljen.

Lovska družina
Rakitna — D. B.

France Markovič, član LD Velika Loka pri Trebnjem, nas je letos spomladi 71 let star za vedno zapustil. S svojimi petdesetletnimi lovskimi izkušnjami nam je bil vsem vzoren učitelj. Že leta 1942 se je aktivno vključil v vrste NOB. Med vojno in po vojni je bil funkcionar v raznih družbeno-političnih organizacijah in prvi predsednik KLO Primskovo pri Litiji. Naj mu bo trajen spomin!

LD Velika Loka
— C. V.

France Markovič

Lovska kinologija

Mednarodna razstava psov vseh pasem 2. in 3. oktobra 1971 v Umagu

Umag je že iz zgodovine poznano mesto po idilični legi, položni obali, zeleni okolici in ugodni klimi na skrajnem severozahodnem delu istrske obale.

Pred nekaj leti so bili zgrajeni v mestu in neposredni okolici ob pristopni plaži sodobni hoteli, opremljeni z modernim komfortom, apartmani, bungalovi in obsežen avto kamping z urejeno turistično in gostinsko mrežo. Danes je Umag že znan turistični kraj ob naši, jugoslovanski obali, ki ga obiskujejo ne samo domači gostje, sosedje Italijani in Avstrijci, temveč tujci skoraj vseh narodnosti.

Razumljivo je torej in upravičeno, da je kinološka zveza SR Hrvatske kot prireditelj skupno s kinološkim društvom »Bujštine«, Buje, pod pokroviteljstvom uvozno-izvoznega podjetja »Intercomerc«, Umag, izbrala naselje »Kator« v Umagu za mednarodne kinološke prireditve. Dne 2. in 3. oktobra 1971 je organizirala in izvedla ob pomoči lovskih in turističnih društev tega področja ter skupščine občine Umag razstavo psov vseh pasem mednarodnega obsega.

V soboto so bili razstavljeni in ocenjeni lovski, v nedeljo pa nelovski psi. Lovske pse je ocenjevalo 7 sodnikov, vsi iz Jugoslavije, za druge pse pa je bilo na voljo 5 krogov, v katerih sta poleg treh Jugoslovancev sodila še avstrijski in madžarski sodnik.

Iz preglednega kataloga je bilo razvidno, da je bilo prijavljenih preko 470 psov, od tega 259 lovskih ter 213 službenih in nelovskih psov. Razstave se je udeležilo okoli 370 razstavljal-

Foto ing. M. C.: Prvak istrijancev v Umagu

cev, od teh 117 (skoraj tretjina) iz drugih držav. Pretežno so bili iz Italije (44), Avstrije (41), Madžarske (22), nekaj iz Zah. Nemčije ter po eden iz Belgije, Češke in Poljske. Dejansko je bilo oba dneva privedenih toliko psov na razstavišče, kot je bilo navedenih v katalogu. Obisk razstave je bil zadovoljiv, k čemur je gotovo pripomoglo krasno vreme.

Po številu so pri lovskih psih prednjačili poentri, saj jih je bilo skoraj 40. Neznatno so po številu zastajali kratkodlaki ptičarji. Tem so sledili angleški setri (23), istrski goniči (19), lovski terierji in epagneul bretoni (po 15), irski setri in španjeli (po 12), foksterierji (6), brak-jazbecarji (5), škotski terierji in madžarske vižle (po 4). Od drugih pasem (balkanski, tribarvni in bosanski gonič, hanoveranski barvar, basset, irski terier, italijanski brak, griffon, labrador, retriever spinone italiano, braque d'auvergne) sta bila le po eden ali dva predstavnika.

Značilni za ta lovski predel kakor tudi za sosedno Italijo so pretežno poentri, kdl. ptičarji in šarivci. Le tako si moremo razlagati tako številno zastopstvo teh psov na razstavi.

Pa tudi službeni in nelovski psi so bili naslednji dan bogato zastopani, ne sicer po skupnem številu, pač pa po številu pasem. Zastopa-

nih je bilo kar 39 pasem nelovskih psov. Najštevilnejši so bili nemški ovčarji (26), nemški bokserji (19), škotski ovčarji (16), kodri srednji (11), bernardinci (10), afganistanski hrti (10) itd.

Iz Slovenije je bilo razstavljenih preko 120 psov, ki so na splošno prejeli dobre ocene, nekaj celo najvišja priznanja. Z ozirom na to, ker je bilo v tem tako imenovanem »kinološkem letu« zelo veliko prireditev, je tolikšno število psov iz Slovenije v Umagu vsekakor pohvalno.

Po mnenju večine sodnikov je bila kakovost psov na splošno prav dobra. Po izjavah prisotnih kinologov so bile ocene in prvaštva — razen v nekaj res izjemnih primerih — podeljene strokovno objektivno. Vsi so soglašali, da je bila organizacija dobra. Kot pomanjkljivost bi mogli navesti le premajhen razstavni prostor in pretesne sodniške kroge.

Prva razstava psov vseh pasem mednarodnega značaja v tem obalnem predelu je v vseh pogledih uspela. Bistveno za nas kinologe pa je, da je vsekakor povečala zanimanje za zrejo psov čistokrvnih pasem ter tako prispevala k nadaljnjemu razvoju kinologije, ki med drugim tudi zblizuje in povezuje narode.

Ing. M. C.

Telesna ocenitev in preizkušnja psov jamarjev v Novem mestu

LZ Novo mesto je organizirala 3. 10. 1971 telesno ocenjevanje in preizkušnjo psov jamarjev v naravnem rovu. Na telesno ocenitev so bili privedeni 3 psi in sicer: 2 lovski terierja, ki sta bila ocenjena dobro, in 1 foksterier, ki je bil ocenjen prav dobro.

V naravnem rovu so bili preizkušeni 4 jamarji. Po vseh znakih je bil v rovu jazbec.

Uspehi:

1. Dina, lov. terier, lastnik in vodnik Stane Kunstek, 48 točk, III. a
2. Dina, lov. terier, lastnik in vodnik Jože Zagorc, 40 točk, III.
3. Bas, lov. terier, lastnik in vodnik Ludvik Janežič, 40 točk, III.
4. Rena Principovska, foksterier, lastnik in vodnik Alojz Turk, 40 točk, III.

Preizkušnja v naravnem rovu je bila primerna v toliko, da so morali psi dobro preiskati rov, če so hoteli najti jazbeca. Slaba stran pa je bila, da se je jazbec lahko po mili volji umikal po rovih in tako sploh ni prišlo do prave borbe. Zaradi tega je bilo težko oceniti ostrost psa, brez borbe z roparico. Posebno se je izkazala pri preiskovanju rova Dina, njen lastnik Stane Kunstek. Za preizkušnjo mladih jamarjev je primernejši umetni rov, ker se sodnik lahko povsem prepriča o sposobnosti psa, kar je v naravnem rovu nemogoče.

Albin Korošec,
kinol. sodnik

Telesna ocenitev in preizkušnja psov jamarjev v Radečah

LZ Trbovlje je izvedla 9. 10. 1971 telesno ocenjevanje in preizkušnjo jamarjev v umetnem rovu. Na telesno ocenitev je bilo privedenih skupno 8 psov; 5 psov je dobilo prav dobro, 3 pa odlično telesno oceno.

Na preizkušnjo v umetnem rovu je bilo privedenih skupno 11 psov. V rovu je bil star, borben jazbec, da je tekla tudi kri.

Uspehi:

1. Bistra, lov. terierka, lastnik in vodnik Tone Rupar, 68 točk, I. a.

2. Gina Žalska, lov. terierka, lastnik in vodnik Franc Kranjc, 65 točk, I. b.

3. Mapo, lov. terier, lastnik in vodnik Vojko Pohar, 64 točk, I. c.

4. Breda, lov. terierka, lastnik in vodnik Milan Martinšek, 60 točk, I. d.

5. Sela, foksterierka, lastnik in vodnik Jože Povše, 54 točk, II. a.

6. Čita, lov. terierka, lastnik in vodnik Vilko Nemec, 52 točk, II. b.

7. Ciba, lov. terierka, lastnik in vodnik Franc Herle, 44 točk, III. a.

8. Rika, kdl. jazbečarka, lastnik in vodnik Ivan Rovšnik, 41 točk, III.

9. Ado, lov. terier, lastnik in vodnik Franc Sršen, 41 točk, III.

10. Cika, lov. terierka, lastnik in vodnik Oskar Jan, 41 točk, III.

11. Cica, lov. terierka, lastnik in vodnik Edi Čop, brez uspeha.

Preizkušnja je bila nadvse uspešna, saj je odpovedal samo en pes od 11 nastopajočih. Po pravilniku mora biti za preizkušnjo na voljo stara roparica, sposobna za borbo. Mlade pse jamarje pa vadimo z mlado roparico, ki se le brani in je pes v boju z njo zmagovalec. Tako vezban pes bo tudi na preizkušnji z odraslo roparico pokazal dovolj poguma ter dosegel primeren uspeh. Pes, ki še ni imel stika z roparico in na preizkušnji pride na odraslo roparico, ki ga srdito napade, jo ponavadi pobriše iz rova. Uspeh preizkušnje je slab, saj ima pes lahko dalj časa strah pred rovom, s tem je pa tudi za praktično jamarjenje ne-uporaben.

Albin Korošec,
kinol. sodnik

Lovsko izrazoslovje

Divji prašiči po starosti

Novembra in decembra se divji prašiči bukajo (bukati se). Paritev divjih prašičev je bukanje. Tudi čas parjenja je bukanje. Npr.: Merjasca sem uplenil ob bukanju ali v bukanju, in tudi ob buku ali v buku (buk-a). Vendar je ta zadnji izraz skoraj pozabljen. Pleteršnikov slovenskonemški slovar (iz leta 1894) ga seveda ima, prav tako Slovenski pravopis iz leta 1962. Stara beseda buka,-e pomeni hrup, trušč; prašiči ga ob bukanju tudi delajo. Poznamo jelena ručaka, vendar merjasca ručaka ne. Ručak je sinonim ali soznačnica za močvirsko ptico bobnarico. (*Botaurus stellaris*, L.), ki buka v močvirju (bukati — zamolklo se oglašati).

Ne buka se samo svinja ali krma ali prasic (zadnja izraza sta podrejena sinonima), ampak tudi merjasec ali neresec (podrejena sinonim).

Breja svinja se po 16 do 20 tednih oprasi (oprasiti se) ali tudi skoti mladiče (skotiti). Prednost ima prvi izraz, ker skotijo predvsem zveri, skot je namreč leglo zveri.

Mladič divjega prašiča, dokler še sesa, je cecatnik. Izraz sta upo-

rabila dr. Lokar in dr. Bevk. To besedo ima seveda tudi Pleteršnik: cecati — saugen; dete, tele ceca; cecatnik — Säugling, ein junges Thier, das noch saugt. Priznava jo tudi novi Slovar slovenskega knjižnega jezika, izdan l. 1970. Uporablja jo tudi več naših piscev in prevajalcev. V H. W. Smolikovem »Živalskem svetu« beremo: »Prvih štirinajst dni ne smejo rumenkasto progasti mladički niti zapustiti gnezda in jih mati skrbno pokrije, če se za krajši čas oddalji na lov za hrano. Kasneje jih stara popelje s seboj in tedaj vidi v vsakem živem bitju sovražnika svojih cecatnikov...«

Mladič je gotovo najširši pojem, ker s to besedo lahko označimo mladiča katere koli živalske vrste, od žuželk do sesalcev. Ožji pojem je cecatnik, ki pomeni vsake vrste mladiča, ki sesa. Ustreznejši pojem je pujsek. Besedo sta uporabila dr. Lokar in dr. Bevk. Ob pojmu pujsek si lahko predstavljamo samo divjega prašiča — cecatnika ali domačega prašiča — cecatnika.

Torej: Progast mladič divjega prašiča, dokler sesa, je pujsek ali ce-

catnik (zadnja beseda podrejena sinonim).

Jeseni pujsek neha sesati in dobi temno, gostejšo in daljšo zimsko dlako. Divji prašič od začetka svoje prve zime do pomladi, torej do izpolnjenega svojega prvega leta starosti, je ozimec. Izraz sta uporabljala dr. Lokar in dr. Bevk. Ozim = ozimen = zimski. Skupni pojem za pujska in ozimca je prasec (svinja se oprasi, košuta in krava se otelita ipd.). Pujsek in ozimec sta torej prasca. Prasec (pujsek ali ozimec) je po spolu lahko merjašček ali svinjica. Samec (merjasec) z dopolnjenim prvim letom oz. v drugem letu starosti je letnik, samica pa (eno)letna svinja. Izraz lanščak v širšem smislu pomeni vse, kar je lansko leto nastalo, v ožjem smislu pa lani rojeno žival. Po Pleteršniku je »lanjščak« prejšnje leto storjena žival, a tudi vino, narejeno prejšnje leto. Lovci že od nedkaj uporabljamo izraz lan(j)ščak samo za cervidae moškega spola (jeleni, srnjaki).

Samec (merjasec) v tretjem letu starosti je dveletnik, samica pa dveletna svinja, v četrtem letu je triletnik, samica pa triletna svinja, nato pa starec in stara svinja.

C. F.

Ljubljanski jesenski tekmi ptičarjev

Kakor vsako leto je tudi letos 2. in 3. okt. poljsko in jesensko zrejno tekmo psov ptičarjev organizirala Zveza lovskih družin Ljubljana. Tekmi sta bili v lovišču Ljubljansko polje, delno v lovišču LD Pšata. Divjadi je bilo dovolj, vre-

me lepo, z dopoldansko meglo. Vodja tekme je bil H. Vadnov, sodnik L. Zadnik in sodniški pripravnik P. Pečnik.

Na poljsko tekmo so bili privedeni štirje psi; pred zaključkom tekmovanja pa je en vodnik s psom odstopil.

I. oceno je dosegla sorazmerno mlada nemška ostro-

dlakarica Diana Janška, JRPri 2741, vodnik in lastnik Janez Udovič, — 178 točk.

V II. oceno s 166 točkami se je uvrstila nemška kratkodlakarica Diana Veleniška, JRPki 6939, lastnik in vodnik Mirko Confidenti. Novinec na tekmi je bil vodnik Fabjan Žanič z bretoncem Drenom (Lero),

Strelec in vodnik Peter Dimic s svojo Diano pred preizkušnjo (Foto Vl. Pleničar)

JRPeb 553. Pes ima odlične zasnove, manjka mu pa prava šola, dosegel je III. oceno s 138 točkami, kar je lep uspeh za novince.

Jesenske zrejne tekme sta se udeležila le dva psa.

Poenterka Diana, RMpo 86, vodnik Peter Dimic. Psica je še pomanjkljivo šolana, dosegla je 149 točk.

Nemški kratkodlakar Alko dei Forti, CE 37309, je enako dosegel 149 točk. Vodnik Dominik Smrkolj je rutiniran vodnik bolj za šarivce kot za ptičarje, saj ne pusti psa iz dosega puške.

Oba vodnika nista želela preizkusiti psov tudi v ostrosti na roparice, zato psa nista mogla dobiti ocene. Udeležba tekmovalcev je bila zelo pičla, nič boljša udeležba opazovalcev. Lepe besede na proslavi petdesetletnice slovenske kinologije naj bi se odražale tudi v praksi, da ne bomo zadremali na lavorikah. Menim, da bi morali o preizkušnjah kaj napisati tudi vodniki ali opazovalci, da bi tako slišali obe plati zvona.

Ljuban Zadnik,
kinol. sodnik

Prijavljena in zaščitena psarna

»DRAXLERSKA« za nemške ovčarje. Lastnik Kurt Draxler, Maribor, Lackova 41/a.

Novi sodniški pripravniki

Za ocenjevanje zunanosti in dela jamarjev: Ivan Pintar, Grajska vas 49, p. Gomilska.

Za ocenjevanje zunanosti službenih psov: Tončka Vidmar, Visole 12, Šmartno na Pohorju.

Erih Pelko, Ljubljanska 6, Slovenska Bistrica.

Za ocenjevanje zunanosti in dela XI. grupe, ovčarski in pastirski psi: Ivan Sagadin, Kolodvorska 7, Slovenska Bistrica.

Prijavljene paritve

Vsi navedeni plemenjaki in plemenjakinje so uspešno prestali preizkušnjo naravnih zasnov.

Epagneul bretoni:

Mali Vipavski, JRP EB 158 — Bistra, JRP EB 253, leglo 25. 12. Rejec Zmago Sulič, Gradišče 52, 65292 Renče.

Lovski terierji:

Diko Velikolaški, JRLT 5505 — Dika Osilniška, JRLT 2836, leglo 9. 12. Rejec Slave Bojc, Dolenja vas 129, 61331 Dolenja vas.

Istrski goniči:

Čedo, JRGki 7263, — Gaia Roška, JRGki 6998, leglo 4. 8. Rejec Stane Strmole, Malo Hudo 9, 61295 Ivančna gorica.

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

Lisička

*Lisička lepotačka
lep repek ima,
za grmom na ptička
počakati zna.*

*Lisička lepotačka
lep kožušek ima,
ob stezi tudi zajčka
pričakati zna.*

*Lisička lepotačka
je prebrisana vsa.
A na stečini je lovec,
ki puško ima...*

*Lisička lepotačka
je večanje začula,
približa se grmu,
jo je toča obsula.*

*Lisička lepotačka,
pogled tebi velja
in lovčevi ženi,
ki za vratom te ima.*

F. S.

Najprej pred svojim pragom

Z lovцем Cirilom je ležal v bolniški sobi tudi pacient gostilničar, ki je na vsa usta obsodil lovce:

»Lažniki ste in nevoščljivci! Malokdo od vas pove so-

lovcu, kje se zadržuje divjad, da bi tudi on prišel do plena.«

Ciril pa je vprašal gostilničarja:

»Povej no, kako je med krčmarji! Ti prav gotovo sproti drugim poročaj, kje in po kakšni ceni kupuješ vino, koliko vode in drugega priliješ, da gostje, hvalijo tvojo krščeno pijačo.«

C. P.

Meščanska razgledanost

Na lovsko razstavo pride meščan in si ogleduje trofeje, med njimi tudi nagačeno volkovo glavo.

»Kako, da tale jelen nima rogov?« vpraša vodiča na razstavi.

»Jelenom rogovje konec marca odpade. Tale je bil pa uplenjen — kakor piše na deščici — 31. marca.«

-Špula-

To zna vsak v vsakem jeziku

Rafko stopi v trgovino, da si kupi malico za na lov.

»Ali imate sardine?«

»Imamo: španske, italijanske, norveške, ruske.«

»Dajte mi katerekoli, saj se ne bom z njimi pogovarjal...«

Špula

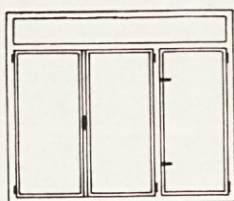
»Daj mi vsaj tisočak, saj si rekel, da daš milijon, če upleniš najredkejšo divjad...«

GRADITELJI POZOR!

nudimo vam
stavbno

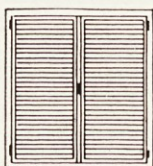
kompletno

pohištvo

OKNA,

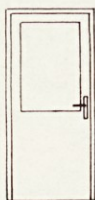
POLKNA,

VRATA:

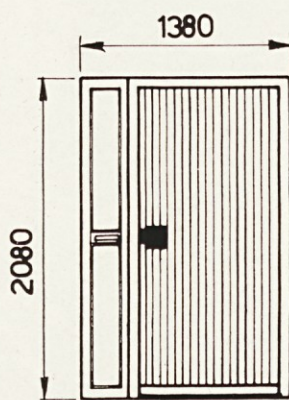

sobna,

vhodna,

in

garažna

PRODAJA NA

KREDIT!

zahtevajte

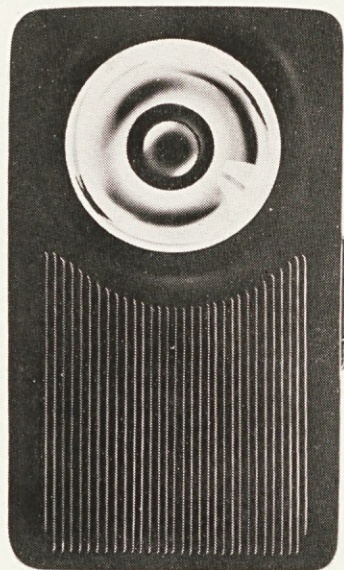
prospekte

inles
ribnica

industrija
stavbnega
pohištva

Telefon
maloprodaje
061-87-099

***K opremi vsakega lovca sodi
kvalitetna svetilka***

tovarna
baterij in
baterijskih naprav
zmaj

Ljubljana, Šmartinska c. 28

ZMAJ

Tiskarna »Jože Moškrič«

LJUBLJANA, NAZORJEVA 6

Telefon 21-296

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

Slovenski lovski priročnik

V tem mesecu izide Slovenski lovski priročnik, prva knjiga Zlatorogove knjižnice, priročne oblike 14 × 20 cm. Sodobno opremljena knjiga obsega 520 strani z 256 slikami, ki ponazarjajo vsebino 14 poglavij. Napisalo jo je 12 priznanih lovskih strokovnjakov po najnovejših izsledkih lovske znanosti. Knjiga zgoščeno in razumljivo obravnava vse panoge lovske stroke in našemu lovcu, še posebej kandidatom za lovski izpit, posreduje potrebno lovsko znanje. S priročnikom bo izpolnjena vrzel v naši strokovni lovski literaturi, saj so starejše izdaje naših lovskih učbenikov docela pošle. Naklada te nepogrešljive knjige je majhna, zato si priročnik takoj zagotovite z naročilom posredno preko svoje lovske družine ali neposredno na Lovsko zvezo Slovenije.

ZLATOROGOVA

KNJIŽNICA